

Co-funded by
the European Union

Vammaisten osallistujien osallisuuden tukeminen Erasmus+ - ohjelman ammattillisen koulutuksen liikkuvuusprojekteissa

Sisällys

Johdanto	3
LUKU 1.	
Mitä sinun pitäisi tietää vammaisuudesta	6
(Dobre Kadry. Tutkimus- ja koulutuskeskus, Puola)	
LUKU 2.	
Vammaisten opiskelijoiden valmistaminen kansainväliseen liikkuvuuteen	22
(Association Mundus, Espanja)	
LUKU 3.	
Avustavien henkilöiden valmentaminen kansainväliseen liikkuvuuteen	40
(Koulutus-, työllisyys- ja liikkuvuusinstituutti, Italia)	
LUKU 4.	
Ammatillisen koulutuksen tuki vammaisille	56
(XAMK, Suomi)	
LUKU 5.	
Katsaus ammatillisen koulutuksen alan kumppanuushankkeisiin, jotka on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on erityistarpeita	77

Johdanto

MONTHLY

JAN | FEB | MAR | APR | MAY | JUN | JUL | AUG | SEP | OCT | NOV | DEC

TOP GOALS

THINGS TO DO

NOTES

VET4ALL-hanke (2021-1-PL01-KA210-VET-000034602) oli ammatillisen koulutuksen alan strateginen kumppanuushanke, joka toteutettiin joulukuun 2021 ja marraskuun 2023 välisenä aikana viiden tahon yhteistyönä:

JOHTAJA: Bystrzyca Kłodzka, koulutusinstituutti
(Puola)

KUMPPANIT: Dobre Kadry, tutkimus- ja kehittämisinstituutti
(Puola)

IFOM, koulutus-, työllisyys- ja liikkuvuusinstituutti
(Italia)

Asociación Mundus, koulutus- ja liikkuvuusinstituutti
(Espanja)

Juvenia, nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Xamk
(Suomi)

Hankkeen päätavoitteena oli tukea lähettäviä, vastaanottavia ja välittäviä organisaatioita sellaisten ammatillisen koulutustoimien toteuttamisessa, joihin osallistuu teknisten oppilaitosten vammaisia opiskelijoita. Hankkeen kohderyhminä olivat tekniset oppilaitokset, opettajat ja tukihenkilöt kansainvälisten opiskelijaharjoittelujen aikana, opiskelijoiden harjoittelupaikkoja järjestävät laitokset ja työnantajat, jotka vastaanottavat opiskelijoita Erasmus+ -ohjelman harjoittelujaksoihin.

Erasmus+ -hankkeisiin osallistuvien organisaatioiden olisi varmistettava yhtäläiset mahdollisuudet kaikille osallistujille heidän taustastaan tai erityispiirteistään riippumatta. Täysimääräinen osallistuminen edellyttää järjestettävien toimien ja kohteen saavutettavuutta sekä pedagogista ja teknistä tukea, joka on räätälöity kunkin osallistujan yksilöllisiin tarpeisiin. Joskus se vaatii lisäresursseja, mutta tärkeintä on avoimuus erilaisuudelle ja ihmisille, joilla on erityistarpeita, kuten vammaisille. Tehtyämme työpöytätyöstä vammaisten opiskelijoiden valmistelusta kansainvälisiin ammatillisiin liikkuvuushankkeisiin olemme havainneet, että liikkuvuushankkeen parissa työskennellessä voi olla haastavaa löytää tietoa ja resursseja, varsinkin jos hanke keskittyy tiettyyn aiheeseen tai väestöön, tässä tapauksessa vammaisiin opiskelijoihin. Suurin osa saatavilla olevista tiedoista liittyy virallisiin Erasmus+ -asiakirjoihin, joilla edistetään liikkuvuutta, osallisuutta ja vammaisten opiskelijoiden osallistumista,

kuten Erasmus+ -ohjelmaan ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen osallisuutta ja monimuotoisuutta koskevaan strategiaan tai Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskukseen (EASNIE) julkaisuihin ja raportteihin. Mediassa on julkaistu muutamia artikkeleita vammaisten opiskelijoiden liikkuvuuskokemuksista, ja ne keskittyvät pääasiassa korkeakouluopiskelijoihin.

VET4ALL-hankkeessa toteutettujen opintokäyntien, haastattelujen ja asiantuntijoiden ryhmäkeskustelujen myötävaikutuksella olemme keränneet konkreettisia vinkkejä ja hyviä käytäntöjä, joita voidaan soveltaa ammatillisen koulutuksen liikkuvuushankkeiden valmisteluun vammaisten opiskelijoiden tuen osalta. Osana hanketta keskityimme tukemaan opiskelijoiden liikkuvuushankkeissa mukana olevia eri kohderyhmiä. Tämä raportti on yhteenveto hankkeessa tehdystä työstä. Ensimmäinen luku on omistettu tukemaan vammaisia Erasmus+ -kansainvälisiin harjoittelujaksoihin osallistuvia henkilöitä niiden työnantajien taholla, jotka ovat halukkaita vastaanottamaan opiskelijoita. Koska vammaiskysymysten tuntemus lisää avoimuutta yhteistyöhön tämän ryhmän ihmisten kanssa, olemme omistaneet raportissa paljon tilaa vammaisuuden ominaispiirteiden erittelylle. Tällä tavoin halusimme osoittaa vammaisten ihmisten moninaisuuden ja auttaa ymmärtämään heidän käyttäytymistään ja tarpeitaan työpaikalla. Pyrimme myös demystifioimaan vammaisuutta jossain määrin, pelkistääksemme sen osaksi normaalia elämää. Toisessa luvussa on esimerkkejä tehokkaista käytännöistä ja suosituksista vammaisten opiskelijoiden ottamiseksi mukaan kansainvälisiin ammatillisen liikkuvuuden hankkeisiin painottaen erityisesti opiskelijoiden/ryhmien valmentamista ennen liikkuvuutta.

Kolmannessa luvussa keskitytään esimerkkeihin tuesta avustaville henkilöille ammatillisen koulutuksen hankkeissa. Neljännessä luvussa esittelemme ammatillisen koulutusjärjestelmän ja oppimisympäristön hyviä käytäntöjä, jotka tukevat vammaisia nuoria koulutustavoitteiden saavuttamisessa. Nämä hyvät käytännöt ovat esimerkiksi hyviä ratkaisuja opetuksessa, ohjauksessa ja oppimisolosuhteiden järjestämisessä. Esittelemme käytäntöjä, joita voidaan soveltaa kansainvälisesti vammaisten nuorten ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksien tarjoamisessa.

Viidenteen lukuun olemme sisällyttäneet valikoituja hankkeita Erasmus+ -hanketietokannasta, joka on saatavilla Erasmus+ -ohjelman (europa.eu) kumppanuushankkeiden portaalista ja joissa keskitytään niiden henkilöiden liikkuvuuteen, joilla on erityistarpeita. Näitä tuloksia voidaan hyödyntää erityisesti ammatillisen koulutuksen toiminnan toteuttamisessa huomioiden vammaisten ihmisten tukeminen.

Kutsumme sinut lukemaan

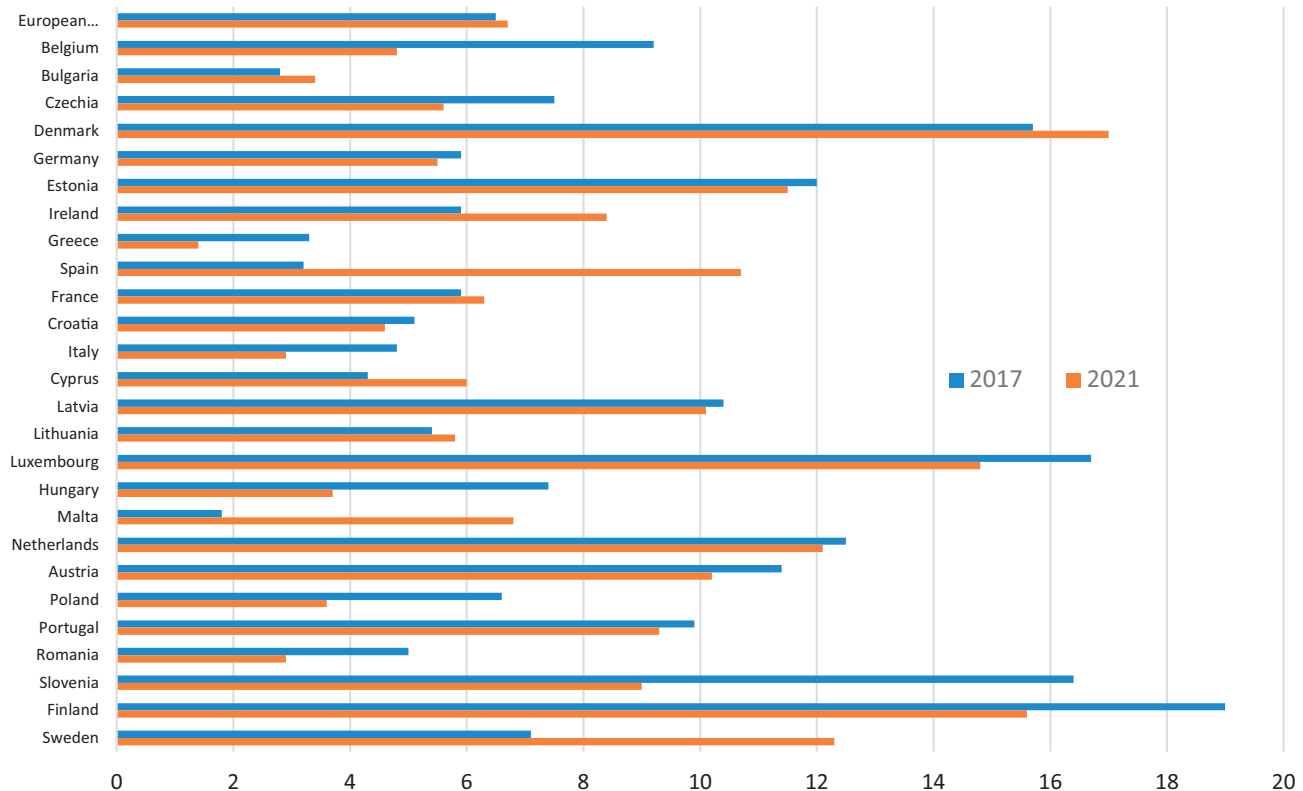

Mitä sinun pitäisi tietää vammaisuuudesta

(Dobre Kadry.
Tutkimus- ja koulutuskeskus, Puola)

La discapacidad en cifras, o la prevalencia del fenómeno

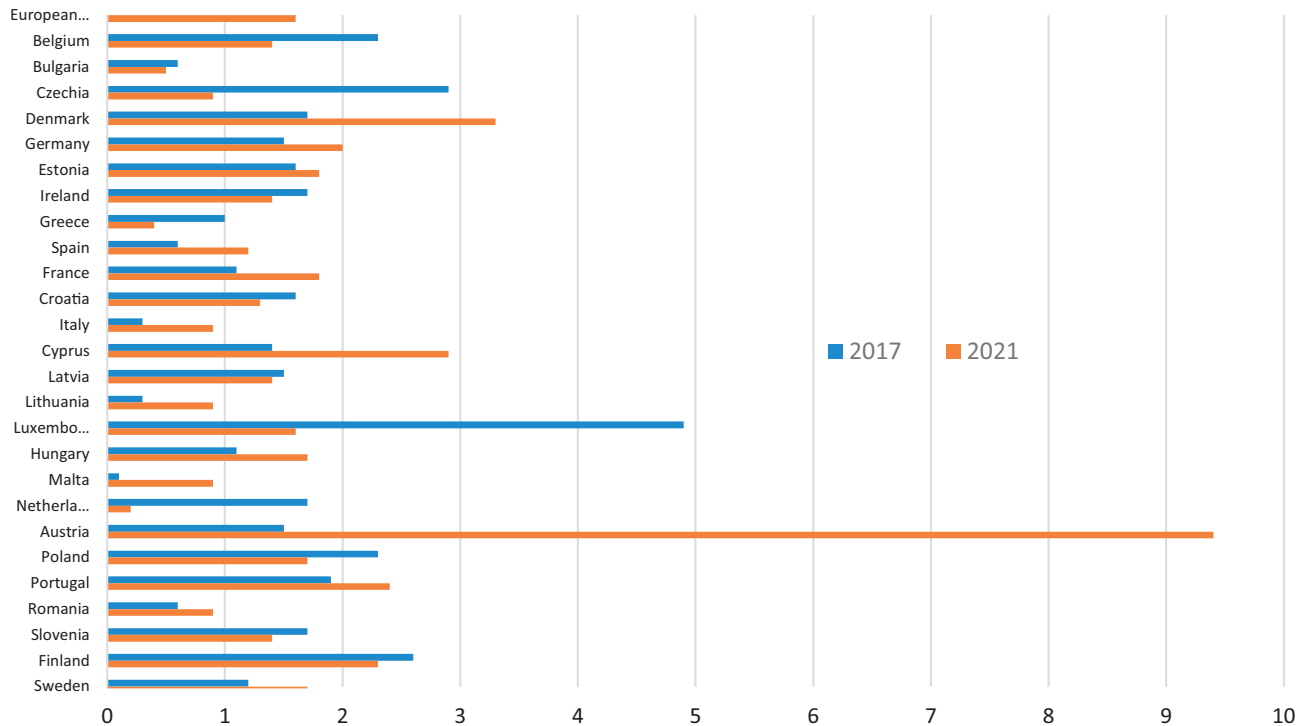
Eurostatin keräämien tietojen mukaan lähes 25 prosenttia 16-vuotiaista ja sitä vanhemmista Euroopan unionin kansalaisista (24,7 prosenttia) on ihmisiä, joilla on joitakin tai vaikeita rajoitteita. Absoluuttisina lukuina tämä on **vähintään 110 miljoonaa ihmistä**. Maailmanlaajuisten arvioiden mukaan vammaisten määrä ylittää miljardi eli

Kuvio 1. Itse havaitut pitkäaikaiset rajoitukset tavanomaisessa toiminnassa terveysongelman vuoksi. Ikä: 16-19 vuotta. Jotkut tai vaikeat (%)

Lähde: Eurostat. Huomautus: koska Slovakiaa koskevia tietoja ei ole vuonna 2021, luku ei sisällä tietoja tästä maasta.

15 prosenttia maailman väestöstä. Kaaviossa 1 esitetään tilastoja, jotka osoittavat niiden 16–19-vuotiaiden prosenttiosuuden kussakin EU-maassa, joilla on erityyppisiä vaikeuksia (joitakin tai vakavia), kun taas kaaviossa 2 esitetään tilastoja, jotka koskevat vain vaikeasti vammaisia henkilöitä. Euroopan unionissa keskimäärin noin 6,5 prosentilla potentiaalisista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on rajoitteita. Tämä tarkoittaa, että **keskimäärin 1/15 opiskelijaa** kuuluu tähän ryhmään.

Kuvio 2. Itse havaitut pitkäaikaiset rajoitukset tavanomaisessa toiminnassa terveysongelman vuoksi. Ikä: 16–19 vuotta. Vaikea (%)
Lähde: Eurostat. Huomaus: koska Slovakiaa koskevia tietoja ei ole vuonna 2021, luku ei sisällä tietoja tästä maasta.

Kuvioissa 1 ja 2 esitetyt tiedot osoittavat, että on yhä todennäköisempää tavata vammaisen henkilö tai henkilöitä kansainväliseen harjoitteluun osallistuvassa opiskelijaryhmässä. Näihintapaamisiin molempien osapuolten – sekä vammaisen opiskelijan että vastaanottavan oppilaitoksen – olisi oltava valmistautunut, harjoittelun tarjoajat ja

opiskelijat, joissa harjoittelu suoritetaan. Työnantajien hyvällä valmistautumisella varmistetaan korkea avoimuus vammaisten tarpeita kohtaan eli valmius työllistää ja tehdä yhteistyötä heidän kanssaan, mikä on edellytys vammaisten täysimääräiselle osallistumiselle työmarkkinoille. Kirjallisuudesta on vaikea löytää vastausta kysymyksen, mikä muokkaa työntekijöiden ja potentiaalisten työtovereiden asenteita ja miten se lisää avoimuutta vammaisia kohtaan työpaikalla. Ensinnäkin on epäilemättä otettava huomioon yrityksen sisäiset tekijät, joihin työntekijät voivat vaikuttaa, kuten vammaisten palkkaamiseen ja heidän kanssaan työskentelyyn liittyvän **tiedon ja kokemusten levittäminen**, organisaation kulttuuri ja erilaisten vammaisten tarpeisiin mukautettu infrastruktuuri. Tietyn organisaation kulttuuriin vaikuttavat kuitenkin myös yrityksen ulkopuoliset tekijät, kuten oikeudelliset ratkaisut ja tietystä yhteiskunnassa suositut kulttuurimallit (Hofstede, Hofstede ja Minkov, 2010; Meyer, 2010). Tässä kertomuksessa keskityimme siihen, mitä pidämme kaikkein tärkeimpänä ja yleismaailmallisimpana – tiedon levittämiseen erityyppisistä vammoista ja hyvien käytäntöjen tunnistamiseen tällä alalla. Ongelman esittelyssä tukeuduimme ESR:n Go4Diversity-hankkeessa kehitettyihin malleihin, joiden tavoitteena oli lisätä työnantajien motivaatiota työllistää vammaisia avoimille¹ työmarkkinoille.

1. Go4Diversity-hanke (nro POWR.04.03.00-00-0039/18) toteutettiin Puolan, Belgian ja Ruotsin välisenä kumppanuutena, ja sitä rahoitti Euroopan sosiaalirahasto. Lisää: www.dobrekadry.pl

Toimintarajoitteiden ilmenemismuodot

Vammaisuuden havaitsemista julkisessa tilassa koskevien tutkimustulosten mukaan suurimmalle osalle minkä tahansa maan väestöstä vammaisuus liittyy pyörätuoliin. Miksi niin? Luultavasti siksi, että yhdistämme sen pyörätuolin symboliin, joka merkitsee vammaisille omistettuja pysäköintipaikkoja. Tai ehkä siksi, että pyörätuolilla liikkuvat ihmiset ovat näkyvimpiä. Totuus on kuitenkin se, että ympärillämme on ihmisiä, joilla on erilaisia vammoja – niitä, joilla on motorisia, sensorisia tai kognitiivisia ongelmia tai harvinaisia sairauksia. Siksi on syytä tutustua erityyppisten vammojen erityispiirteisiin – ainakin pähkinänkuoressa – jotka on esitetty taulukossa 1. On muistettava, että vammaisuuden luonteesta riippumatta **avoimuus alkaa sinun omasta mielestäsi**. Vammaisuus on tietyn henkilön ominaisuus, ei hänen vikansa. Aivan kuten heidän silmiensä, hiustensa tai ihonsa väri.

Taulukko 1 Työkyvyttömyyden tyypit

ÄLYLLINEN	PSYYKKISEN SAIRAUDEN TAKIA	AISTINVARAINEN	MOOTTORI	KROONISET SAIRAUDET
Vähentynyt älyllinen suorituskyky	Heikentynyt sosiaalinen toimintakyky – hermoston ja emotionaalisen tasapainon häiriöt sekä mielenterveys	Aistitoimintojen puute, vaurioituminen tai heikkeneminen Häiriöt	Vähentyneet motoriset taidot	Sairaudet, joille on ominaista leesioiden pitkä kesto ja hidas eteneminen
		Kuulo	Näkö	

Lähde: omaan voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuva selvitys.

Vammaisuus edellyttää yksilöllistä lähestymistapaa. Se, minkä yksi ryhmä kokee olevan hyvin, voi olla suuri este muille. Miksi näin on? Koska kaikki riippuu ihmisten erityistarpeista. Seuraavissa alakohdissa annamme suosituksia siitä, miten opiskelijoiden tuen tarpeet voidaan ottaa huomioon.

2.1

Kuulovammaiset henkilöt

On syytä muistaa, että **kuulovammaisilta ei riistetä puhetaitoa** ja että sanattoman kielen käyttäminen ei tarkoita kyvyttömyyttä kommunikoida. Jotkut huonokuuloiset käyttävät sanallista, kun taas toiset viittomakieltä. On myös ihmisiä, jotka pystyvät lukemaan puhujan suusta tai yksinkertaisesti käyttämään kirjoitusta. Joskus heidän käyttämäänsä puhuttua kieltä voi olla vaikea ymmärtää – siksi, jos et ymmärrä jotain, pyydä heitä toistamaan sanomansa, käyttämään eleitä tai kirjoittamaan viesti. Kun puhut kuuroille tai huonokuuloiselle henkilölle, katso häntä ja yritä puhua selkeästi ja hitaasti. Älä huuda tai korota ääntäsi. Yritä sen sijaan luoda **sopivin tapa kommunikoida**. Jos haluat jonkun kiinnittävän huomiota siihen, mitä haluat sanoa, nosta tai heiluta kättäsi tai napauta häntä olkapäälle. Voit käyttää valomerkkiä (esim. tuotantohallissa) myös työsuojelutilanteissa. Kun puhut kuuroille, kohtaa heidät, mutta älä suorita muita toimintoja (kuten kirjoita tietokoneella tai kävele huoneen ympäri). Vältä vahvaa valonlähdettä selkäsi takana – kasvojesi pitäisi olla täysin näkyvissä henkilölle, jonka kanssa puhut. Kun kommunikoi huonokuuloisen henkilön kanssa, varmista, että huoneessa on hyvä akustiikka – yritä poistaa tarpeeton melu, joka vaikeuttaa hänen puheensa ymmärtämistä, ja puhu hänelle normaaliin tahtiin – ei liian nopeasti, mutta ei myöskään liian hitaasti. Kun keskusteleet ihmisryhmän kanssa, varmista, että kaikilla on mahdollisuus puhua keskeytyksettä. Vältä puhelinviestintää, koska se voi olla erittäin vaikeaa kuulovammaisille. Käytä sen sijaan tekstiviestejä.

Kun puhut kuulovammaiselle henkilölle, älä peitä suutasi.

Kirjoittaja: H. Parylak-Skawińska

2.2

Näkövammaiset henkilöt

Näkövammaisilla voi olla monenlaisia näköongelmia – joillakin heistä on kaventunut näkökenttä, kun taas toisilla näön hämärtyminen; jotkut ihmiset pystyvät erottamaan valon ja varjon, kun taas toiset eivät pysty erottamaan tiettyjä värejä. Monilla on hyvä suuntavaisto ja he pystyvät navigoimaan tutussa ympäristössä. Yleensä sokeat tai näkövammaiset ihmiset tuntevat muiden ihmisten läsnäolon ympärillään tai näkevät heidät, mutta eivät välttämättä huomaa keskustelukumppaninsa jäävän kosketusalueensa ulkopuolelle. Saadaksesi tällaisen henkilön huomion, yritä taputtaa häntä olkapäälle ja kerro aina, kuka olet ja mikä roolisi on (esim. oletko kollega, pomo tai turvamies). Näkövammaisen henkilön pitäisi pystyä **tutkimaan perusteellisesti asuinpaikkaansa** tai työpaikkaansa - hänet pitäisi opastaa suunnistamisessa ja antaa tutustua paikkoihin. On myös tarpeen ilmoittaa hänelle kaikista laitteista, jotka vaikuttavat heidän sijaintinsa paikantamiseen. Näkövammaiselle harjoittelijalle/työntekijälle on tiedotettava hänen ympäristössään tapahtuvista muutoksista, eikä mitään laitteita saa sijoittaa uudelleen ilmoittamatta niistä heille. Älä laita asioita käytäville, älä järjestä hänen pöytänsä äläkä ripusta ulkonevia esineitä seinille kehon korkeudelle. Kun astut huoneeseen, ilmoita läsnäolostasi ja tee samoin, kun olet lähdössä. Kun autat näkövammaista, yritä käyttää mahdollisimman paljon sanallisia viestejä, esimerkiksi kertomalla tiellä olevista esteistä ja kuvailemalla huonetta. Näkövammaiset ihmiset saattavat tarvita selkeämpiä, suurempia tulosteita tai kontrastikirjaimia, suuremman näytön tai paremman valaistuksen (ei liian kirkas). Myös ympäristön kontrastit, kuten oven väri kontrastina seiniin tai valokatkaisijoihin, ovat tärkeässä roolissa. **Ennen kuin annat apua, kysy aina, tarvitsevatko he apua ja jos tarvitsevat – missä muodossa.**

*Ennen kuin autat, kysy,
tarvitseeko henkilö
ja millaista apua.*

Kirjoittaja: H. Parylak-Skawińska

2.3

Liikkumisrajoitteiset henkilöt

Liikkumisrajoitteiset henkilöt ovat yleensä niitä, jotka käyttävät pyörätuoleja, kainalosauvoja tai proteeseja, mutta jotkut heistä kärsivät myös niveltulehduksesta, multippeliskleroosista, selkärangan sairauksista tai matalasta kasvusta. Pyörätuolin käyttäjillä voi olla hyvin erilaisia vammoja ja mitä seuraa – erilaisia tarpeita, ja he voivat tarvita erityyppisiä tiloja. He tarvitsevat kuitenkin ensinnäkin riittävästi tilaa itselleen, vapaata kulkua kulkualueilla ja riittävästi tilaa auton ympärillä pysäköintialueella. Kun olet vuorovaikutuksessa pyörätuolissa olevan henkilön kanssa, älä koske hänen pyörätuoliinsa tai laita tavaroitasi siihen. Kun puhut heidän kanssaan, yritä säilyttää katsekontakti (esim. on hyvä idea istua alas seisomisen sijaan). Muista, että pyörätuolin käyttäjät eivät pääse kaikkialle, joten aseta mahdollisimman paljon tarvittavia esineitä käsiensä ulottuville. **Hissi rakennuksessa ei riitä** – älä unohda infrastruktuurin muita osia, sillä se, mikä työkykyisestä tuntuu ongelmattomalta (esim. pieni askel), voi olla vakava este liikuntarajoitteiselle henkilölle. Kainalosauvoilla tai kepillä kävelevä henkilö voi tarvita ylimääräisiä kaiteita. Viimeisenä mutta ei vähäisimpänä, älä aloita keskustelua heidän kanssaan seisoessasi – varmista aina, että sekä sinä että keskustelukumppanisi olette mukavassa asennossa.

Ratkaisut, jotka ovat hyviä joillekin, voivat osoittautua painajaiseksi toisille.

Kirjoittaja: H. Parylak-Skawińska

2.4

Henkilöt, joilla on autismikirjon häiriö (ASD)

Termi „kirjo” viittaa tärkeimpien oireiden vaihtelevaan vakavuuteen ja vaikutukseen toimintaan: vaikeudet sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä, sanallinen ja sanaton viestintä, toistuvat käyttäytymismallit, toiminta ja kiinnostuksen kohteet. ASD on erillinen joukko häiriöitä, joita esiintyy usein muiden ongelmien kanssa, ja ahdistus on yleisin. Vaikeuksista huolimatta ASD-potilaat tarvitsevat sosiaalisia kontakteja ja he solmivat suhteita, erityisesti tuntemiensa ihmisten kanssa. On suositeltavaa, että heillä on toimistossa/yrityksessä yksi henkilö, jonka puoleen he kääntyvät kysymysten ja ongelmien kanssa. On syytä huomata, että tällaisilla ihmisillä **on taipumus kiinnittyä tiettyihin sääntöihin**, rituaaleihin ja jopa malleihin. He eivät usein ymmärrä metaforia, henkisiä oikoteitä, joitain eleitä tai sanattomia viestejä. Jos esimerkiksi lopetat tapaamisen tällaisen henkilön kanssa, sinun on sanottava se nimenomaisesti. Kun asetat tehtävää, käytä yksinkertaisia ja selkeitä sanoja, kuten „Tämä on joukko tietoja, järjestä ne taulukkoon ja analysoi ne”. Sosiaalisessa kanssakäymisessä on hyödyllistä **ottaa huomioon erityiset erot kontaktin etsimisessä ja ylläpitämisessä** sekä herkkyys ärsykeille (esim. onko henkilö varautunut, passiivinen, aktiivinen vai yliherkkä). Jotta ASD-harjoittelijan / työntekijän olisi helpompi toimia osana tiimiä, on tärkeää tutustua heidän erityisiin käyttäytymis- ja viestintämalleihinsa ja mukauttaa tyylisi heidän kykyihinsä ja tarpeisiinsa.

*Olemme erilaisia,
kunnioittakaamme
yksilöllisiä eroja
vuorovaikutuksessamme.*

Kirjoittaja: H. Parylak-Skawińska

Hyvien käytäntöjen tunnistaminen

Euroopassa ja Puolassa puhutaan yhä enemmän tarpeesta varmistaa täysi esteettömyys ihmisille, joilla on erityistarpeita. Meillä on kuitenkin usein taipumus rinnastaa esteettömyyden puute arkkitehtonisiin esteisiin unohtaen, että tällaisten esteiden poistaminen ei riitä. Vaikein asia muuttaa ovat asenteet. Kirjallisuudessa korostetaan usein, että työnantajat, joilla on kokemusta vammaisten kanssa työskentelystä tai asumisesta, palkkaavat paljon todennäköisemmin vammaisia. Miksi? Koska he tietävät enemmän monimuotoisuudesta; He tietävät, että ihmiset, joilla on rajoitteita, ovat hyviä työntekijöitä ja että heidän taitoihinsa ja osaamiseensa kannattaa luottaa rajoitusten sijaan. Työtovereiden roolia vammaisten palkkaamisessa tai heidän kanssaan työskentelyssä ei pidä yliarvioida – ilman heidän avoimuuttaan toiseudelle tai epätyypillisyydelle ja heidän täyttävä hyväksyntäänsä tiimissä niiden, jotka ovat todella „epätyypillisiä”, on paljon vaikeampaa elää ja toimia tietyllä työpaikalla. On syytä pitää mielessä, että **mitä enemmän ihmiset tietävät vammaiseksi kutsutusta ilmiöstä, sitä avoimemmiksi he tulevat sitä kohtaan**. Alla on useiden hankkeen aikana vastattujen organisaatioiden näkemyksiä, jotka osoittavat, kuinka helposti asenteet vammaisuutta kohtaan voivat muuttua ja kuinka yksinkertaista on käytännössä varmistaa, että vammaiset ihmiset otetaan täysimääräisesti mukaan tiimiin.

Globaali yhtiö

Kun valitset parasta ehdokasta, sinun tulisi keskittyä hänen taitoihinsa ja uratavoitteisiinsa, kun taas työpaikan mukauttaminen voi olla seuraava askel. Kävimme vilpittömän keskustelun siitä, mitä muutoksia työntekijä tarvitsisi täyttääkseen potentiaalinsa, jonka aikana kaikki epäilykset hälvенivät. Emme yrittäneet kuvitella sitä tai teeskennellä tietävämmeparemmiin, esitimme vain kysymyksiä. Osaston johtaja kertoi työntekijöilleen uudesta kollegastaan, roolistaan ja myös siitä, että käytin pyörätuolia. Hän kertoi heille kaikista kielloista ja kielloista (esim. Onko ok sanoa „mennään syömään jotain“?). Valmistelu kesti viikon, jonka aikana työntekijät saivat esittää kysymyksiä yhteistyöstä vammaisen kollegan kanssa. Kaikki työntekijältä saamamme vinkit antoivat meille mahdollisuuden valmistautua työpaikkaan ja luoda myös avoimen ja avoimen vuoropuhelun ilmapiiriin. Epäselvissä tapauksissa on suositeltavaa hakea apua organisaatiosta, joka on erikoistunut tietyn tyyppisestä vammasta kärsivien henkilöiden ammatilliseen aktivointiin, koska heillä on siitä laaja kokemus ja he voivat aina antaa hyödyllisiä neuvoja. Kysymyksiä tai epäilyksiä on kuultava kokeneiden asiantuntijoiden tai asiantuntijoiden tai vammaisen henkilön itsensä kanssa. Työnantajan tulisi olla vapaa stereotyyppiä. Heidän tulisi keskittyä arvoon, jonka uusi työntekijä tuo organisaatioonsa, ja tukea häntä, jotta siitä saadaan kaikki irti. Organisaation kulttuuri ei ole merkityksetön. Meidän yrityksessämme he tekevät parhaansa varmistaakseen „monimuotoisuuden“. Jopa silloin, kun tehdään niinkin näennäisesti pieni asia, kuten esitys, on hyvin nähtävissä, kun eri ihmiset (esim. vanhemmat ja nuoremmat, erilaisista etnisistä ja kulttuurisista taustoista tulevat, työkykyiset ja vammaiset) osallistuvat siihen. Ne järjestävät myös vuosittain koulutusta muun muassa avoimuuteen ja syrjimättömyyteen liittyvistä yritysstandardeista.

Marsalkan toimisto

Ensinnäkin meidän on ymmärrettävä ja hyväksyttävä se tosiasia, että ympärillämme on ihmisiä, joilla on erityistarpeita ja joiden hyväksi työnantajan olisi tehtävä kaikkensa varmistaakseen, että he tuntevat olonsa mukavaksi ja voivat tehokkaasti hyödyntää potentiaaliaan. On selvää, että liikunta-rajoitteisen henkilön työpiste on mukautettava erityisen tuen tarvetta vastaavaksi. Näkövammainen taas tarvitsee asianmukaiset tietokoneohjelmat ja ystävällisen ympäristön työpisteelle. On parempi, kun potentiaalinen työntekijä määrittelee omat tarpeensa itse. Työkaverit, jotka jakavat huoneen tällaisen henkilön kanssa, huomaavat nopeasti, että hän on arvokas ihminen, ja he määrittelevät usein itse avun ja yhteistyön säännöt. Marsalkan toimiston tapauksessa työtarjoajat suosivat henkilöitä, joilla on todistus toimintarajoitteestaan. Työnantaja ei pelkää mitään. Vammainen henkilö, joka ottaa haasteen vastaan vieraassa ympäristössä, on yleensä tarpeeksi peloissaan, ja jos tähän lisätään työnantajan pelko, saatat odottaa vain väärinkäsityksiä. Sen sijaan, että pelkäisit vammaisten palkkaamista, kysy, mitä he odottavat tehtävältä ja uusilta työtovereiltaan. Tämä auttaa heitä varmasti hyödyntämään potentiaaliaan parhaalla mahdollisella tavalla. Työnantajan tulisi myös olla tietoinen toimintarajoitteen kanssa kamppailevan henkilön psykofyysisistä kyvyistä. Vammaisen henkilön työllistäminen auttaa yleensä tiimiä kehittämään ja parantamaan sosiaalisia taitojaan. Se myös motivoi heitä löytämään ratkaisuja yhdessä ja kannustaa mielen avoimuuteen.

Cafe Równik, Wrocław

Café Równikin perustaminen ja kehitysvammaisten työllistäminen siellä osoitti, että tarvitaan vain työpaikan ja työtovereiden oikea valmistelu. Ihmisten, joilla on kehitysvamma, on todella oltava ammatillisesti aktiivisia. Työ on heille suuri inspiraation lähde, mutta he eivät voi työskennellä yksin ilman avustajiaan – terveitä ja työkykyisiä ihmisiä, jotka ovat aina lähellä heitä ja jotka käyttäytyvät kuin ystävät, jotka hyväksyvät tietyt – ja joskus väistämättömät – ylilyönnit. Kehitysvammaiset ihmiset ovat fyysisesti hyvässä kunnossa ja heillä on paljon energiaa, mutta he tarvitsevat erityistä lähestymistapaa. Työssä heidän on oltava erikoistuneen terapeuttisen henkilöstön mukana, mikä olisi itse asiassa vakiinnutettava järjestelmälliseksi käytännöksi (terapiapalvelujen tarjoaminen, ammatilliset vastaukset, tunteiden jatkuva seuranta ja reagointi tarvittaessa). Kun kannustetaan työnantajia palkkaamaan kehitysvammaisia henkilöitä, kannattaa korostaa heidän aitoa ystävällisyyttään ja ystävällisyyttään. On kuitenkin myös kiinnitettävä huomiota asianmukaiseen reagointiin, kun tällaiset työntekijät tekevät virheitä – et voi olla liian lempeä tai liian ankara, mutta sinun on annettava selkeä viesti siitä, että joku on tehnyt virheen ja että hänen pitäisi korjata se. Kehitysvammaiset ihmiset, vaikka he ovat aikuisia, käyttäytyvät henkisesti hieman kuin lapset, joten on välttämätöntä olla sekä huolehtiva että johdonmukainen olosuhteista riippuen. On tarpeen luoda ympäristö, jossa he tuntevat olevansa muiden hyväksymiä tai pitämiä. Oikeat olosuhteet mahdollistavat esteiden voittamisen, positiivisen yllätyksen ja fantastisen tai jopa poikkeuksellisen työntekijän saamisen.

Johtopäätökset ja suositukset

Raportin kohdassa 2 mainitut tilastot osoittavat, että vammaiset ovat tärkeä osa yhteiskuntaa. Täysi osallisuus edellyttää avoimuutta monimuotoisuudelle. Vammaisten ottaminen mukaan Erasmus+ -ohjelman kansainvälisiin liikkuvuushankkeisiin edellyttää, että kaikki osapuolet eli lähettävät oppilaitokset (koulut, opettajat), vastaanottavat laitokset (vastaanottavat laitokset ja yritykset, jotka vastaanottavat opiskelijoita harjoittelussa) sekä opiskelijat itse ja heidän vanhempansa valmistautuvat asianmukaisesti.

Miten avoimuuden ja saavutettavuuden tilannetta voidaan parantaa? Ensinnäkin kannattaa oppia toimintatavoitteiden erityispiirteistä. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi osallistumalla erityisiin kursseihin tai lukemalla oppaita vammaisten kanssa työskentelystä. Esteettömyyden parantaminen ei yleensä tarkoita suurta rahankäyttöä, vaan tiedon taitavaa hyödyntämistä eri erityispiirteistä käytännössä. Euroopan sosiaalirahaston hankkeet tarjoavat usein työnantajille mahdollisuuden kouluttaa ja valmistaa työntekijöitään työskentelemään vammaisten kanssa maksutta.

Jos yritykset hyväksyvät opiskelijoita Erasmus+ -ohjelman harjoitteluun, organisaatiovaiheessa kannattaa esittää esimerkiksi seuraavat seurantakysymykset:

- Onko henkilöstöresursseja varattu vammaisen henkilön harjoittelun mahdollistamiseksi?
- Onko harjoittelupaikka valmisteltu riittävästi vammaisten tarpeisiin?
- Onko opiskelijan tarpeisiin ja odotuksiin räätälöity harjoittelusuunnitelma (tehtävät henkilölle, jolla on tietyn tyyppinen vamma, riittävä aika tehtävän suorittamiseen ottaen huomioon vamma ja sen tyyppi jne.)?

Jos vastaus on „ei” yhteenkään näistä seulontakysymyksistä, se tarkoittaa, että työnantaja, joka tarjoaa harjoittelupaikkoja vammaisille opiskelijoille, tarvitsee apua valmistautuakseen kunnolla. Jos näin on, vaihdon järjestäjän (vastaanottavan laitoksen) vastuulla olisi oltava varmistaa yhteydet vaihtomaassa vammaisten kanssa tekemisissä olevaan laitokseen. Ottamalla yhteyttä erikoistuneisiin laitoksiin (yleensä vammaisia hyödyttäviin kansalaisjärjestöihin) työnantajat voivat hankkia/syventää tietämystään erityyppisistä vammoista ja tutustua vammaisille tarkoitettuihin palveluihin tai tukimuotoihin.

Mitä vammaisia opiskelijoita vastaanottavan työnantajan tulisi tietää ennen harjoittelupaikan vastaanottamista? Ennen kaikkea:

- Mitä vaikeuksia vammaisella henkilöllä voi olla? (heikkoudet)
- Mitä nämä vaikeudet aiheuttavat? (toimintarajoitteen luonne)
- Missä henkilö on hyvä? (vahvuudet)
- Miten tämä henkilö käyttäytyy stressin aikoina?
- Keneen otat yhteyttä hätätilanteessa?
- Miten kommunikoit vammaisen henkilön kanssa? (Savoir Vivre)
- Mitä majoituksia harjoittelupaikalla voi tehdä?
- Kuinka varmistaa vammaisen henkilön turvallisuus työpaikalla?

***Pelkäämme ensisijaisesti sitä,
mistä tiedämme vähän.***

Vammaisten opiskelijoiden valmistaminen kansainväliseen liikkuvuuteen

(Association Mundus, Espanja)

1

Liikkuvuuden valmistelun keskeiset näkökohdat

1.1

Kumppanien valinta hankkeeseen

Vahva kumppanuus on ratkaisevan tärkeää minkä tahansa projektin onnistumiselle. Tästä syystä, kun aloitat projektisi, sinun tulisi miettiä asiantuntijoita, jotka voivat tehdä yhteistyötä kanssasi ja osallistua onnistuneeseen projektikehitykseen. On suositeltavaa aloittaa tämä viestintä potentiaalisten isäntäkumppaneiden kanssa jo hankehakemuksen valmisteluvaiheessa.

Kun valitset hosting-kumppaneitasi, muista seuraavat asiat:

- Kumppaneiden huolellinen valinta täydentävyyden ja kokemuksen perusteella sekä paikallisten ja kansainvälisten näkökulmien huomioon ottaminen on välttämätöntä.
- Tavoitteiden selkeä määrittely ja yhteistyö kumppaneiden kanssa on avainliikkuvuuden onnistuneeseen organisointiin (myös hankehakemuksen valmisteluvaiheessa).
- Varmista, että määrität ja teet selväksi kunkin organisaation tehtävät ja vastuut.
- Varmista, että he voivat järjestää liikkuvuuden tulevien osallistujien erityistarpeiden mukaan.
- Vältä väärinkäsityksiä esittämällä suoria kysymyksiä ja pyytämällä tarvittaessa selvennyksiä Valmisteluvaiheessa kumppaneiden kanssa avoin ja sujuva viestintä on avainasemassa.
- Harkitse lisäksi muiden viestintämuotojen, kuten kuvien, online-työkalujen ja muiden keinojen, käyttöä sujuvan viestinnän varmistamiseksi.
- Jos hankkeessasi on vammaisia opiskelijoita, muista antaa yksityiskohtaiset tiedot heidän tarpeistaan ja varmistaa, että kaikilla vastaanottavilla yrityksillä on valmiudet ja resurssit järjestää ja toteuttaa harjoittelujaksot asianmukaisesti.

- * Kaikkien oikeiden olosuhteiden luomiseksi ennen liikkuvuutta voit myös harkita „The Advanced Planning Visit” (APV) -vierailun pyytämistä². Ne ovat arvokas tilaisuus vahvistaa luottamusta ja ymmärrystä kumppaneiden keskuudessa, ja ne voivat olla hyvä tilaisuus saada nuoret mukaanhankkeen kehittämiseen. Se kestää yleensä 2 päivää, lukuun ottamatta matkapäiviä. APV voi olla loistava työkalu ja avainhetki prosessissa, jossa rakennetaan vankkaa kumppanuutta hankkeeseen osallistuvien organisaatioiden välillä.

2. Katso Erasmus+ -oppaasta lisätietoja ja selityksiä

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/es/document/erasmus-programme-guide-2023-version-1>

1.2

Projektiryhmän valmistelu

Tehokas tiimityö on välttämätöntä onnistuneelle liikkuvuusprojektille, ja on tärkeää koota tiimi, jonka jäsenillä on toisiaan täydentävää kokemusta ja osaamista. Projektiryhmän muodostavat sekä lähettävien että tukevien/vastaanottavien organisaatioiden työntekijät.

Tässä muutamia vinkkejä hyvän tiimikoordinoinnin varmistamiseksi:

- Tiimityön helpottamiseksi suosittelemme käyttämään aikaa toisiimme tutustumiseen (vaikka puhe-
limitse/online-puheluilla, f2f-käynneillä).
- Tunnista ja jaa roolit ja tehtävät varhaisessa vaiheessa, selvitä odotuksemme kullekin organisaatiolle.
- Edistä täydentävyystaitoja tiimisi jäsenten – nuoriso-/sosiaalityöntekijöiden, opettajien, harjoittelijoiden
välillä – ammattilaisten välillä ja kannusta kokemusten vaihtoon.
- Harkitse joidenkin lisäkustannusten sisällyttämistä tiimiin (organisaatioistasi tai joistakin ulkoisista/
paikallisista organisaatioista, kuten tulkeista, kääntäjistä, pedagogeista, erityisvammaisten asiantun-
tijoista jne.). – Niitä olisi myös kohdeltava tasavertaisina kumppaneina.
- Säännöllinen yhteydenpito vastaanottavien oppilaitosten/organisaatioiden kanssa.
- Ennakoi, miten voisit hallita mahdollisia riskejä liikkuvuuden aikana.
- Luo viestintäprotokollat hätätilanteita varten (keneen ottaa ensin yhteyttä, miksi jne.).
- Harkitse ylimääräisten kokousten/koulutuksen järjestämistä tiimille ennen lähtöä.
- Harkitse vanhempien ottamista mukaan viestintäprosessiin kumppanisi kanssa.
- Varmista, että vaihdat yksityiskohtaisia tietoja osallistujien tarpeista ja kaikista tarvittavista lääketie-
teellisistä asiakirjoista.
- Varmista, että vaihdat kaikki muut hallinnolliset asiakirjat.
- Varmista, että varmistat henkilötietojen luottamuksellisuuden koko prosessin ajan.
- Selvitä, miten aiot seurata ja arvioida koko organisaatio- ja toteutusprosessia.

Valintaprosessi

Erasmus+ -liikkuvuushankkeisiin osallistuvien vammaisten opiskelijoiden valintaprosessin olisi oltava osallistava ja syrjimätön. On tärkeää huomata, että jokaisella vammaisella opiskelijalla on erilaiset tarpeet, joten on tärkeää harkita erikseen ja löytää paras tapa sisällyttää heidät tähän vaiheeseen ja varmistaa, että heillä on yhtäläiset mahdollisuudet kuin kaikilla muilla opiskelijoilla. Tämä voidaan saavuttaa noudattamalla muutamia keskeisiä periaatteita:

- **Esteettömyys:** Varmista, että kaikki valintaprosessin näkökohdat, mukaan lukien hakulomakkeet, haastattelut ja arvioinnit, ovat vammaisten opiskelijoiden käytettävissä. Tähän voi sisältyä vaihtoehtoisten muotojen, kuten suurikokoisten tulosten, äänen tai sähköisten versioiden, tarjoaminen asiakirjoista.
- **Kohtuulliset ehdot:** Tarjotaan vammaisille opiskelijoille valintaprosessin aikana asianmukaiset olosuhteet, kuten viittomakielen tulkit tai avustava teknologia.
- **Joustavuus:** Ole joustava valintakriteereissä ja anna vammaisille opiskelijoille mahdollisuus osoittaa pätevyytensä ja taitonsa vaihtoehtoisilla tavoilla.
- **Tuki:** Tarjoa vammaisille opiskelijoille tukea koko valintaprosessin ajan, kuten tietoa siitä, mitä odotat heiltä valintaprosessin aikana.
- **Viestintä:** Kommunikoi selkeästi vammaisten opiskelijoiden kanssa valintaprosessista ja heidän käytettävissään olevasta tuesta. Varmista, että he ymmärtävät kaikki valmisteluprosessin ja liikkuvuuden vaiheet.
- **Kannusta:** usein vammaiset opiskelijat ovat ujoja ja tarvitsevat ylimääräistä rohkaisua. Keskustele heidän kanssaan, tarjoa tukeasi ja selitystä heidän osallistumisestaan projektiin. Voit käyttää yksittäisiä istuntoja tai ryhmäistuntoja.

1.4

Viestintä osallistujien kanssa (opiskelijat ja saattaja)

Suora viestintä osallistujien kanssa voi helpottaa valmisteluprosessia. Vammaiset opiskelijat ovat „pääasiantuntijoita”, jotka voivat antaa sinulle parhaat vinkit ja ohjeet liikkuvuuden helpottamiseksi. Tästä syystä varmista, että:

- Kommunikoi suoraan oppilaiden kanssa hyödyntääksesi heidän motivaatioitaan ja odotuksiaan (harkitse vanhempien tukea vain tarvittaessa).
- Luo lomake/haastattelu tai muu mukautettu menetelmä tarpeiden arviointia varten ja kerää tietoja.
- Pyydä toimittamaan asiaankuuluvia tietoja ja asiakirjoja, kuten psykologisia tai lääketieteellisiä raportteja (jos saatavilla); ottaa aina huomioon GDPR-säännöt.
- Kysy lisää aiemmista koulutus-/työllistymisen tukimuodoista.
- Pyydä heitä selittämään, miten he kuvittelevat liikkuvansa isäntäkaupungissa/-yrityksessä.
- Kysy heidän harrastuksistaan ja henkilökohtaisista kiinnostuksen kohteistaan sekä työmieltymyksistään.
- Arvioi osallistujien pelot ja odotukset.
- Arvioi osallistujien vahvuudet ja heikkoudet.
- Kysy mahdollisista ongelmista sekä ongelmista, joita he olettavat kohtaavansa.
- Tarkista, kuka on henkilö, joka suunnittelee ja organisoii työtä.
- Tarkista, miten nuoret yleensä suhtautuvat muihin ihmisiin.
- Voit käyttää aiempien osallistujien ja organisaatioiden todistuksia saadaksesi nuoret tuntemaan olonsa motivoituneemmaksi, mukavammaksi ja samaistumaan muihin.

ERITYISEN TUEN TARPEIDEN ARVIOINTI – kenen tulisi osallistua prosessiin?

Vammaisten opiskelijoiden erityisen tuen tarpeiden arviointiprosessi on tyypillisesti jäsennelty keskustelu opiskelijan ja Erasmus+ -koordinaattorin ja luokanopettajan välillä. Palautetta voidaan kuitenkin kerätä myös terveydenhuollon ammattilaisilta ja erityisopettajilta, aineenopettajilta ja koordinaattoreilta, jotta ymmärrettäisiin osallistujien mahdollisesti tarvitsema tuki. Jos arviointi koskee nimenomaan liikkuvuusjaksoa, opiskelijan, kotioppilaitoksen ja vastaanottavan oppilaitoksen olisi järjestettävä sellainen majoitus, jossa heidän tarpeensa otetaan huomioon ja sovittava siihen liittyvistä toimenpiteistä. Tulisi myös harkita osallistujan vanhempien ottamista mukaan tähän prosessiin.

- * **TÄRKEÄÄ:** Opiskelijalta on saatava kirjallinen lupa ja tietoinen suostumus erityisen tuen tarpeiden arvioinnin sisällön jakamiseen ennen tietojen jakamista ja tietojen antamista tarkoituksesta, jota tietojen kerääminen ja jakaminen koskee, sekä siitä, miten niitä käytetään, kenellä on laajasti pääsy niihin ja miten niitä säilytetään ja hävitetään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti (GDPR). Tämän lisäksi on suositeltavaa sopia opiskelijan kanssa diagnoosia ja erityisen tuen tarpeita koskevan tiedon jakamisesta suoraan yrityksen kanssa, jotta voidaan varmistaa, että prosessi on mahdollisimman turvallinen ja mukautettu heidän henkilökohtaisiin tarpeisiinsa.

1.5

Harjoitteluohjelman ja työtilojen suunnittelu

Koulutusohjelman valmistelu on erittäin tärkeää ammatillisen liikkuvuuden onnistuneen järjestämisen kannalta. Tämän prosessin aikana sinun tulee kuulla opiskelijaa, vanhempia, ammatillisia opettajia jne. – Yritä saada mahdollisimman paljon tietoa, jotta harjoittelijan tarpeet ja yrityksen tarjoamat resurssit saadaan tasapainoon. Jotta voit suunnitella ja toteuttaa ohjelman, joka on mukautettu kunkin opiskelijan konkreettisiin tarpeisiin, sinun tulee muistaa seuraavat asiat:

- Tarkista aiempi työ-/oppimiskokemus – mitkä olivat opiskelijan haasteet ja vahvuudet?
- Määritellään konkreettiset oppimistavoitteet, jotka opiskelija voi saavuttaa.
- Määrittele luettelo konkreettisista toiminnoista, joita opiskelijat voivat suorittaa (jos he tarvitsevat tukea tietyissä tehtävissä, määritä nämä tiedot).
- Määrittele opiskelijoiden päivittäin tarvitseman tuen taso.
- Määritelkää, osallistuuko saattaja työprosessiin ja jos osallistuu, missä toimenpiteessä? (Vain ensimmäiset päivät, muutama tunti päivässä jne.).
- Tutustu opiskelijoiden henkilökohtaisiin mieltymyksiin ja kiinnostuksen kohteisiin.
- Sovita työtehtävät opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin ja odotuksiin.
- Mieti, onko kielen ymmärtämisessä vaikeuksia – mikä on viestinnän taso? Miten työohjeita tulisi mukauttaa?
- Tarkista, että niitä käytetään työn suunnitteluun ja organisointiin itse.
- Tarkista, onko niillä fyysisiä rajoituksia (työkalujen käyttö, liikkuminen).
- Tarkista, miten he yleensä liittyvät muihin ryhmän jäseniin, jotta löydät oikeat mentorit yrityksestä ja tunnistat opiskelijan säästöt.
- Tarkista, kuinka usein he tarvitsevat tauon.
- Tarkista työtilaan ja ympäristöön liittyvät mieltymykset ja tarpeet (tila, melu, lämpötila, etäisyys muihin ihmisiin ja similar).
- Ota huomioon fyysinen esteettömyys/etäisyys majoitustilasta ja kuljetusvälineestä yritykseen (tarvi-taanko lisää kuljetusorganisaatiota).
- Valitsemalla kumppaniyrityksiä, joilla on kokemusta vammaisten kanssa työskentelystä, jotka voivat tarjota turvallisen tilan opiskelijoille.

1.6

Logistiikan organisointi

Logistisessa suunnittelussa avainsana on „ennakointi"! Opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ennakointi suunnitteluprosessissa voi auttaa osallistujia asettumaan ja luomaan päivittäisiä rutiineja. Logistinen suunnittelu sisältää matkat, majoituksen, paikalliset kuljetukset jne. Kohtuulliset mukautukset edellyttävät, että otat ohjelman suunnittelussa huomioon osallistujien ja henkilöstön ajan ja vaivannäön, joita tarvitaan kaikkien suunniteltujen toimintojen suorittamiseen ja päivittäisten rutiinien hoitamiseen (kuljetukset, ateriat, suihkut, tulkkaus jne.). Ensimmäiset päivät ovat erityisen tärkeitä, jotta voit asettua uuteen ympäristöön ja luoda rituaaleja jokapäiväiseen elämään.

Tässä muutamia tärkeimpiä suosituksia:

- Matkustamisen helpottamiseksi, olipa kyseessä kansainvälinen tai paikallinen, ota yhteyttä matkatoimistoihin, rautatieasemille ja lentokentille tiedustellaksesi saatavilla olevista palveluista.
- Älä epäröi pyytää vierailua lentokentälle ja harjoitella turvatarkastuksia, jotta osallistujat voivat tuntea olonsa turvallisemmaksi ja luottavaisemmaksi varsinaisena matkapäivänä.
- Hanki tietoa kaupungissasi vammaisten mahdollisuudesta käyttää julkista liikennettä.
- Tarkista, mikä on oppilaan itsenäisyyden taso liikkumisessa – kuinka paljon tukea hän tarvitsee?
- Tarkista kulttuuritoimintapaikkojen esteettömyys – tarjoa tarvittaessa lisätukea (esim. yksityinen kuljetus, oppaiden/valvojen ohjeet jne.).
- Tarkista, mitkä ovat majoitukseen liittyvät tarpeet – voidaanko opiskelijat majoittaa yksityismajoitukseen/hotelliin/muuhun? Voivatko he jakaa majoituksen ryhmän muiden opiskelijoiden kanssa? Tarvitsevatko he tukea saattajalta?
- Varmistetaan, että majoitustilat ovat esteettömiä ja täyttävät osallistujien erityistarpeet (esim. liikkuvuuden esteiden poistaminen).
- Varmista riittävästi aikaa kaikille logistisille toiminnoille (siirto, ateriat,..).
- Älä unohda taukojen ja lepoajan suunnittelua schedulessa.
- Tarkista, millaisia ovat tilanteet, joissa osallistuja stressaantuu ja ota tarvittaessa se huomioon suunnitellessasi kaikkia logistisia näkökohtia.
- Varmista, että kaikilla mukana olevilla organisaatioilla on hätäyhteyshenkilöt ja että he tietävät, miten toimia joissakin mahdollisissa hätätilanteissa.

1.7

Viestintä perheiden kanssa

Vanhempien ottaminen mukaan vammaisten opiskelijoiden Erasmus+ -liikkuvuusprosessiin voi hyödyttää sekä opiskelijoita että ohjelmaa. On tärkeää muistaa, että jokainen vammaisen opiskelija on ainutlaatuinen ja niin ovat heidän vanhempansakin, joten on tärkeää räätälöidä vanhempien osallisuus kunkin opiskelijan ja perheen tarpeisiin. Tässä on muutamia tapoja sisällyttää vanhempien panos liikkuvuusprosessiin:

- **Viestintä:** Pidä vanhemmat ajan tasalla liikkuvuusohjelmasta ja lapselle tarjolla olevasta tuesta. Tämä voidaan tehdä säännöllisten päivitysten, kokousten tai puheluiden, sosiaalisen median online-ryhmien, projektin blogien jne.
- **Vanhempien suostumus:** Hanki vanhempien suostumusoppilaan osallistumiselle liikkuvuusohjelmaan ja varmista, että vanhemmat ymmärtävät ohjelman tavoitteet ja odotukset.
- **Vanhempien osallistuminen:** Kannusta vanhempia osallistumaan ohjelmaan tarjoamalla heille mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin ja kokouksiin.
- **Tuki:** Vanhempien tukeminen antamalla tietoa rahoituksesta ja majoituksesta sekä kaikista organisaation logistisista näkökohdista.
- **Tietoja opiskelijasta:** pyydä vanhempia antamaan kaikki tiedot lapsestaan, jos otat huomioon mukana olevan henkilön/isännöivän yrityksen ja ryhmän on tiedettävä opiskelijasta. Tarkista opiskelijan ja koulun jo antamat tiedot.
- Kun työskentelet erityisolosuhteista kärsivien opiskelijoiden vanhempien kanssa, on tärkeää olla avoin heidän huolenaiheilleen ja tarpeilleen ja yrittää vastata niihin mahdollisimman hyvin.
- Älä unohda selittää, mikä on viestintädynamiikka opiskelijan kanssa liikkuvuusvaiheessa.
- Aseta säännöt yhteydenpidosta huoltajaan/vanhempaan (milloin oppilaaseen, milloin huoltajaan/vanhempaan) – jotta nuorella olisi itsenäisyyttä mahdollisimman paljon.

Vammaisten opiskelijoiden lähtöä edeltävän koulutuksen tärkeimmät näkökohdat

Valmistelutyö osallistujien kanssa olisi aloitettava varhaisessa vaiheessa riippumatta siitä, minkä tyyppistä liikkuvuutta aiotaan toteuttaa. Voit järjestää työpajoja, joissa voit epävirallisen koulutuksen lähestymistapojen avulla saada osallistujat pohtimaan motiivejaan, odotuksiaan, pelkojaan jne. Sen avulla osallistujat voivat saada tietoa hankkeen kulttuurisen vaihdon ulottuvuudesta ja valmistautua lähtöön. Siinä voidaan käsitellä myös vammaisuuden ja esteettömyyteen liittyviä kysymyksiä. Varhaisen valmistelun etu on myös mahdollisuus tunnistaa selkeästi osallistujien tarpeet suunnitella sopivia mukautuksia liikkuvuutta varten.

Koulutuksen keskeisiin näkökohtiin olisi kuuluttava seuraavat näkökohdat:

VALMISTELUN NÄKÖKOHTA	SUOSITUKSET
PSYKKINEN, SOSIAALINEN JA FYYSINEN HYVINVOINTI	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistelemalla ja järjestämällä niin monta koulutusta/tapaamista kuin on tarpeen ennen lähtöä kaikille mukana oleville ryhmille (osallistujat, opettajat/tutorit, vaikeuksissa olevien henkilöiden kollegat ja ystävät, työnantajat jne.). • Otetaan mukaan asiaankuuluvat asiantuntijat lähtöä edeltävään koulutukseen sekä tarvittaessa muut osallistujaryhmät. • Dynamiikan käyttö opiskelijoiden odotusten ja pelkojen tuntemiseen. • Varmista, että sinulla on aikaa vastata kaikkiin kysymyksiin, joita opiskelijalla saattaa olla. • Käytä dynamiikkaa, jotta opiskelija voi olla yhteydessä ryhmään/saattajiin. • Järjestä lyhyt tapaaminen verkossa isäntäryityksen kanssa, jotta saat ensimmäisen yhteyden mentoriin ja vaihdat ensimmäisiä tietoja. • Anna kaikki hätäyhteystiedot ja selitä erilaiset hätätoimenpiteet ja miten opiskelijan tulisi toimia.

KULTTUURINEN VALMISTELUN	<ul style="list-style-type: none"> • Ota opiskelijat mukaan isäntämaiden kulttuuriin ja pukuihin liittyviin aktiviteetteihin. • Ota opiskelija mukaan ruokaan, musiikkiin ja muihin asiaankuuluviin perinteisiin/tapahtumiin liittyviin aktiviteetteihin, joita saattaa tapahtua oleskelun aikana. • Tarkista opiskelijoilta, jotka kuvittelevat osallistumisen kulttuuri toimintaan isäntäkaupungissa – mitä he haluavat/voivat tehdä?
KIELELLINEN VALMISTELU	<ul style="list-style-type: none"> • Yritä saada oppilas mukaan isäntämaan kielikursseille (jos mahdollista). • Näytä vaihtoehdot eri sovellusten käyttämisestä kielenoppimiseen. • Osoita opiskelijalle erilaisten käännöstyökalujen käyttöä. • Harjoittele viestintäprosessia ja työkalujen käyttöä: AAC -viestintälaitteet, muut viestintälaitteet, kuten pistekirjoitus, käännös, selkokieli, viestintäkortit, mobiilisovellukset, videopalvelut. • Valmistele ja toimita lähteville opiskelijoille ja hoitajille tarkoitettu minisanasto, jossa on suoraan harjoittelupaikkaan liittyvää terminologiaa ja vammaisuuteen liittyvää sanastoa. • Valmistele ja esitä oppilaille yksinkertaisia värillisiä kortteja, joita opiskelija voi näyttää, milloin hän haluaa pitää tauon/keskustella/jne.
HALLINNOLLINEN VALMISTELU	<ul style="list-style-type: none"> • Varmista, että opiskelijat ymmärtävät kaikki liikkuvuusprosessiin sisältyvät paperityöt, erityisesti allekirjoittamansa asiakirjat. • Käytä riittävästi aikaa selittääksesi ja saadaksesi heidät ymmärtämään sisällön. • Mukautuvat asiakirjat/käytä sopivinta muotoa asiakirjoista, jotka on mukautettu opiskelijoiden tarpeisiin. • Anna tarkistuslistalle kaikki henkilökohtaiset asiakirjat, jotka opiskelijoiden tulee tuoda. • Selitä lääketieteellisen asiakirjan mahdollinen käyttö vastaanottavalle organisaatiolle. • Esitä packing-vinkkejä vanhemmille/opiskelijoille, luo tarkistuslista (mitä ottaa).
KULJETUS JA LOGISTIIKAN VALMISTELU	<ul style="list-style-type: none"> • Anna tietoja koko matkasta kotoa isäntämaahan. • Antaa tietoa lentoasemasta ja lentomenettelyistä – harkitse tarvittaessa vierailun järjestämistä lentokentälle harjoitellaksesi (jos mahdollista). • Paikallisliikenteeseen liittyvien tietojen antaminen. • Anna kaikki majoituksen ominaisuuksiin ja pääsyyn liittyvät tiedot. • Anna vinkkejä/tarkistuslistoja „majoitussäännöistä” ja siitä, miten voit hallita majoittumista.

Johtopäätökset ja suositukset

Jotta vammaisten opiskelijoiden liikkuvuus voidaan järjestää tehokkaasti, tehokas viestintä ja koordinointi kaikkien osapuolten välillä on ratkaisevan tärkeää. Tähän sisältyvät vastaanottava, lähetävä, tukiorganisaatiot, opiskelijat, vanhemmat, saattaja ja muu tukihenkilöstö. Kun kaikki sidosryhmät otetaan mukaan suunnitteluprosessiin jo varhaisessa vaiheessa, liikkuvuuden toteuttamisesta voidaan tehdä hallittavampaa.

Raportissamme on laaja valikoima vinkkejä ja ohjeita kaikille liikkuvuushankkeen osallistujille, ja monet ehdotukset ovat merkityksellisiä sekä valmistelu- että toteutusvaiheessa. Vaikka vammaisten opiskelijoiden liikkuvuushankkeiden järjestämiseen ei ole olemassa yhtä kaikille sopivaa lähestymistapaa, tarjoamme lukuisia ehdotuksia kunkin osallistujan tarpeiden arvioimiseksi ja heidän ainutlaatuisiin olosuhteisiinsa räätälöityjen menettelyjen kehittämiseksi.

Suunnitteluprosessin aikana voi olla haastavaa löytää tietoa ja resursseja, kun työskentelet liikkuvuushankkeen parissa, varsinkin jos hanke keskittyy tiettyyn aiheeseen tai väestöryhmään, kuten esimerkiksi vammaisiin opiskelijoihin. Voit kuitenkin yrittää löytää lisätietoja ja resursseja muutamalla tavalla:

- **VERKOSTOITUMINEN:** Ota yhteyttä muihin organisaatioihin tai henkilöihin, joilla voi olla kokemusta alueelta, jolla työskentelet. He voivat ehkä osoittaa sinulle hyödyllisten resurssien suuntaan.
- **VERKKOTUTKIMUS:** Käytä hakukoneita, tietokantoja ja sosiaalista mediaa löytääksesi tietoa ja resursseja aiheesta.
- **AMMATILLISET JÄRJESTÖT:** Tapaaminen oman alasi ammattijärjestöjen kanssa. Heillä voi olla resurssikirjasto tai he voivat antaa sinulle sellaisten asiantuntijoiden yhteystietoja, jotka voivat auttaa.
- **VALTION VIRASTOT:** Monilla valtion virastoilla on resursseja ja tietoja verkkosivustoillaan.
- **KONSULTIT:** Voit myös palkata konsultin, jolla on kokemusta alaltasi ja joka voi tarjota sinulle resursseja ja tietoja.
- **AMMATILLINEN KEHITYS:** Harkitse ammatillisen kehityksen kurseja tai työpajoja saadaksesi tietoa aiheesta.

Lähtöä edeltävä tarkistuslista

LÄHETTÄVÄLLE ORGANISAATIOLE

- Luo erilaisia helppokäyttötoimintoja, jotta ihmiset voivat määrittää tarpeensa paremmin.
- Vastaanottaville laitoksille tarkoitettun tarkistuslistan laatiminen, jossa tarkistetaan: harjoittelupaikan luonne, henkilöstön pätevyys nuoren tukemiseksi ja laaditaan harjoittelusuunnitelma.
- Valmistele luettelo kysymyksistä opiskelijalle ja vanhemmalle ennen lähtöä analysoidaksesi, mitä erityistarpeita opiskelijalla on, ja välitä joitain vinkkejä/ehdotuksia vastaanottavalle yritykselle.
- Todennetaan osallistujien tietämys vammaisuudesta tai muista yksilöllisistä erityisen tuen tarpeista johtuvista vahvuuksista, heikkouksista ja rajoituksista.
- Vanhemmille tiedottaminen koko prosessista – matkat, majoitus, harjoittelusuunnitelma ja -järjestely, saattaja jne.
- Koulutusten/tapaamisten valmistelu ja järjestäminen ennen lähtöä kaikille mukana oleville ryhmille (osallistujat, opettajat/tutorit, vaikeuksissa olevien henkilöiden kollegat ja ystävät, työnantajat, hotellin/täysihoidolan henkilökunta).
- Varmista, että ymmärrät opiskelijan vammaisuuden rajat ja miten ne voivat vaikuttaa hänen kykyynsä reagoida hätätilanteessa/vaarassa.
- Valmistele/toimita kaikki hätänumerot/perheen yhteystiedot.
- Varmista kaikkien lääketieteellisten tarpeiden valmistelu (lääkkeet, ohjeet, luvat jne.).
- Harkitse vammaisuuden keskittyvän „lääketieteellisen sanakirjan” valmistelua, joka sisältää tärkeimmät lauseet, jotta opiskelija voi helpommin selittää vammaisuuden.
- Harkitse luettelon laatimista lääkkeiden vastaavuuksista tietyssä maassa tai mitä ainesosia nämä lääkkeet sisältävät.
- Valmistele tarkistuslista vanhemmille ja oppilaille pakkausvinkkien avulla.
- Varmista asianmukainen majoitus, joka vastaa opiskelijan henkilökohtaisia tarpeita.
- Määritä ja esitele saattaja opiskelijalle/ryhmälle lähtöä edeltävien koulutusten aikana.
- Varmista kaikki opiskelijan matkatarpeet ja hyödykkeet.
- Anna ja allekirjoita kaikki hallinnolliset asiakirjat ennen lähtöä.

VASTAANOTTAVALLE ORGANISAATIOLLE

- Varmista, että organisaation toimintatavat vastaavat lähettävän organisaation vaatimuksia.
- Opiskelijan harjoittelupaikkojen ja koulutuksen huolellinen valinta ja sopivan mentorin osoittaminen yrityksessä.
- Varmista vastaanottavan organisaation tukihenkilö (mentori tai muu), johon voidaan ottaa etukäteen yhteyttä paikalle pääsyyn liittyvistä vaatimuksista.
- Yrityksen henkilökunnalle ja työntekijöille olisi tiedotettava vain heidän roolistaan opiskelijan tarpeiden tarjoamisessa, eikä vammasta tai sairaudesta yksityiskohtaisesti. Joissakin tapauksissa on suositeltavaa motivoida opiskelijaa kertomaan enemmän sairaudestaan, jotta voidaan taata riittävä turvallisuus ja osallistujaa koskeva tietämys yrityksessä.
- Mieti yhteydenottoa mahdollisiin vertaistukiryhmiin isäntäkaupungissa.
- Järjestäkää vastaanottavan organisaation henkilöstön kanssa valistuskoulutusta, jonka tarkoituksena on auttaa heitä perehtymään erilaisiin erityisen tuen tarpeisiin. Henkilöstön olisi voitava antaa käytännöllistä ja sopivaa tietoa, jos sitä on saatavilla, tai vaihtoehtoisesti pystyä löytämään tiedot.
- Toteuta tarvittaessa koulutus sellaisten henkilöiden kanssa, jotka eivät aina ole tekemisissä vammaisten opiskelijoiden kanssa (esimies, mentori, kollegat, majoitushenkilöstö jne.).
- Tarvittaessa saatavilla olevan sairaanhoidon ja/tai tuen varmistaminen yksilöllisten tarpeiden mukaan (fysioterapia ja muut säännölliset vastaanotot, yksilölliset tukisuunnitelmat).
- Sosiaalisen tuen varmistaminen (yksittäiset tukijat, esim. perheenjäsenet, ystävät, henkilökohtaiset avustajat).
- Psykologinen tuki (yksilön pelkojen ja ahdistusten auttaminen, rauhoittava tieto, valmistautuminen vastaamaan kaikkiin kysymyksiin).
- Yritä saada tarkistusluettelo toimista, jotka on tehtävä tai joita EI tehdä, kun käsitellään kunkin opiskelijan henkilökohtaista tilaa (esim. halaaminen, työkalujen koskettaminen jne.).

A grayscale photograph of a desk with various office supplies. In the top left, there's a small potted plant. Next to it is a tray containing paper clips and pushpins. A white pen lies horizontally across the middle. Below the pen, a hand is shown writing on a document. The document has sections for 'MONTHLY', 'TOP GOALS', and 'THINGS TO DO'. A large blue number '3' is overlaid on the bottom left corner of the image.

Preparación de los acompañantes para la movilidad internacional

(Istituto per la Formazione,
l'Occupazione e la Mobilità, Italia)

Aiempien ratkaisujen tarkastelu

Tässä osiossa esittelemme hyviä esimerkkejä ratkaisuista, joista voi olla hyötyä erilaisille ammatillisen koulutuksen tarjoajille, kun on kyse osallisuuden edistämisestä ja tukitoimenpiteiden toteuttamisesta henkilöille, joilla on erityistarpeita ammatillisen koulutuksen hankkeissa.

Ennen liikkuvuuden valmistelun aloittamista on erittäin suositeltavaa tutustua erilaisiin työkaluihin, joita on vammaisten saattajien ja osallistujien käytettävissä. Pieni katsaus olemassa oleviin tukitoimenpiteisiin auttaa edistämään liikkuvuutta.

Tässä on esimerkkejä työkaluista, joita esimies voi pitää hyödyllisinä:

1. **ARVOKAS VERKOSTO** – Erasmus+ -ohjelman puitteissa luotu eurooppalainen verkosto „Yksin... At Work” -hankkeessa suunniteltiin, kehitettiin ja testattiin kolmea **työkalua**, joita verkosto nyt edistää:
  - a. [ValueAble On My Own – sovellus](#) **Kehitysvammaisille työntekijöille tarkoitettu digitaalinen tuki**, joka muistuttaa heitä jokaisesta vaiheesta, joka on suoritettava määrätyn tehtävän suorittamiseksi, käytettävistä työkaluista, päivittäisestä ja viikoittaisesta esityslistasta. Kuvat, tekstit, fontit ja värit ovat tulosta tutkimuksesta, joka perustuvat kriteeristölle palvelujen saavutettavuudesta.
  - b. [ValueAble-verkkovideo](#), **työnantajille ja työntekijöille osoitetut videot**, jotka antavat esimerkkejä kehitysvammaisten henkilöiden ja heidän työtovereidensa välisistä onnistuneista suhteista ja käyttäytymisestä.
  - c. [ValueAble Courses](#), **vastaanottavien organisaatioiden johtajille tarkoitettu verkko-oppimislusta**, jonka tarkoituksena on todistaa henkilön kelpoisuus työhön osallistumiseen ja osoittaa, miten vammaiset ihmiset otetaan mukaan työpaikalle: asenteet, menetelmät ja työkalut sen hyödyntämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla.
2. **ALL INCLUSIVE SCHOOL** – toinen ERASMUS+ -hanke, jonka tavoitteena oli edistää kehitysvammaisten oppilaiden osallisuutta luomalla innovatiivisia ja teknologisia välineitä opettajien/kasvattajien käyttöön:

- a) [ALL-IN-IDENTIKIT_EN.pdf](#), tutkimusanalyysi osallistavan eurooppalaisen opettajaidentiteetin kehittämiseksi erityisillä työkaluilla, opetusstrategioilla, pedagogisilla suuntaviivoilla ja innovatiivisilla opetusmenetelmillä osallisuuden edistämiseksi kouluissa.
- b) [ALL-IN TEACHER KIT](#), käytännön käsikirja koulutuksellisista ja innovatiivisista strategioista ja menetelmistä osallistavan eurooppalaisen opetuksen kehittämiseksi (linkki englanninkieliseen versioon).
- c) [ALL-IN Social Books Cooperative Press](#), ilmainen verkkosovellus ilmaisen, osallistavan ja helppokäyttöisen digitaalisen sisällön luomiseen.

3. VAIHDETTAVUUS – tämän kansainvälisen kumppanuuden luoman hankkeen ansiosta luotiin käytännön kirjanen, jonka tarkoituksena on lisätä tietoisuutta siitä, mitä vammaisuus tarkoittaa ja mitkä ovat vammaisten nuorten erityispiirteet (linkki ExchangeAbility Handout pdf). Tässä kirjasessa annetaan monia hyviä käytäntöjä vammaisuuden mukaan jaoteltuna, ja siitä voi olla hyötyä kaikille, jotka haluavat laajentaa tietämystään vammaisuudesta ja vammaisista nuorista.

2

Hyvien käytäntöjen tunnistaminen

VET4All-hankkeen ja kansainvälisissä tapaamisissa tehtyjen lukuisten vierailujen ansiosta on mahdollista koostaa kolme hyvien käytäntöjen osiota, joita esimiesten olisi syytä noudattaa tukiessaan vammaisryhmiä ammatillisen koulutuksen alalla:

2.1

Ennen lähtöä

2.1.1.

Haastattelu ja valinta

Ensimmäinen tärkeä menettely, jota saattajan on noudatettava ennen lähtöä ammatilliseen koulutukseen liittyvään liikkuvuuteen vammaisen opiskelijan kanssa, on haastatella tukioorganisaatiota ja keskustella esimerkiksi seuraavista kysymyksistä:

- Onko sinulla voimassa oleva koulutus, joka osoittaa vammaisten tukemiseen liittyvän riittävän peruskoulutuksen?
- Onko sinulla toimintatapaa hätätilanteen kohdatessa, kuten yhteystietoja lääkäreihin, sairaaloihin tai terveyskeskuksiin?
- Onko sinulla kokemusta vammaisista nuorista?
- Mikä on englannin kielen tasosi? Onko sinulla kokemuksia ulkomailta?
- Miten järjestäisit vapaapäivän vammaisen opiskelijan kanssa?
- Mitä pelkoja/huolia opiskelijalla voi olla liikkuvuuden aikana? Miten ratkaisisit ne?
- Mitä huolenaiheita teillä on tämältyyppisen liikkuvuuden järjestämisestä?
- Mitä odotat lähettävältä oppilaitokselta?
- Millaista tietoa/dokumentaatiota tarvitset?

2.1.2.

Tapaaminen opiskelijan/perheen kanssa

Opiskelijan ja hänen perheensä tapaaminen heti, kun valintaprosessi on vahvistettu, on olennaisen tärkeää. Se antaa mahdollisuuden saada kaikki tarvittavat tiedot sekä monia kokemukseen perustuvia vinkkejä, joita ohjaaja tarvitsee suunnitellessaan ja järjestäessään tukea liikkuvuuden aikana.

Tässä on joitain kysymyksiä, jotka esitetään opiskelijalle ja perheelle tämän ensimmäisen tapaamisen aikana, jotka auttavat ohjaajaa ymmärtämään paremmin opiskelijan vammaisuuden vaikutusta hänen jokapäiväiseen elämäänsä ja mukauttamaan rooliaan vastausten mukaan:

- Ottaako opiskelija lääkkeitä? Miten ja milloin? Aiheuttaako näiden lääkkeiden käyttö riskejä työssä?
- Tarvitseeko opiskelija apua päivittäisissä toimissa (ruoanlaitto, vessassa käyminen, suihkussa käyminen jne.)
- Mitä apuvälineitä opiskelija käyttää arjessa?
- Onko opiskelijalla koskaan ollut ongelmia erikoisvarusteidensa kanssa? Miten hän ja hänen perheensä reagoivat? Minkä ratkaisun hän löysi?
- Kuinka opiskelija mukautti talonsa tarpeisiinsa? Mitä vinkkejä opiskelija voi antaa sinulle, kun olet tekemisissä toisen majoituksen kanssa?
- Pystyykö opiskelija matkustamaan bussilla/junalla yksin?
- Tarvitseeko opiskelija erityisiä työjärjestelyjä, jotta hän voi tehdä työnsä helposti?
- Kuinka monta taukoa opiskelija tarvitsee työaikana?
- Onko opiskelijalla ideoita siitä, miten hän voisi parantaa työpaikkaansa harjoittelun aikana?
- Onko opiskelijalla ideoita työpaikkansa turvallisuuden parantamiseksi?
- Voisiko opiskelija kuvailla päivittäistä rutiiniaan? (Tieto siitä, miten hän viettää aikaa koulussa ja kotona, auttaa esimiestä luomaan tutun rutiinin uudelleen erilaisessa ympäristössä)
- Mikä on suurin haaste, jonka opiskelija näkee tässä työssä?
- Miten opiskelija yleensä pysyy motivoituneena?
- Miten oppilas normaalisti seuraa paranemistaan?
- Miten opiskelija yleensä reagoi, kun hän tuntee olonsa turvattomaksi?
- Jos huomaat, että opiskelija tuntee olonsa turvattomaksi, haluaako hän sinun puuttuvan siihen?
- Onko opiskelija motivoitunut lähtemään ulkomaille?

2.1.3. *Lähtöä edeltävä koulutus*

Ohjaaja varmistaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden suojelun ja turvallisuuden sekä tehokkaan oppimisen liikkuvuuskokemuksen aikana. Koska saattaja seuraa vammaisia osallistujia, joilla on todennäköisesti vähemmän mahdollisuuksia ja vähän kokemusta oman maansa ja joskus jopa oman tutun ympäristönsä ulkopuolella, suosittelemme lähtöä edeltävää koulutusta. Liikkuvuuden aikana ohjaaja on ammattimainen ja erikoistunut hahmo, jonka opiskelijat näkevät vertailukohtana. Siksi on olennaisen tärkeää tiedottaa valvojille poissulkevista tekijöistä, jotka estävät joitakin osallistujia osallistumasta täysimääräisesti liikkuvuuteen liittyviin aktiviteetteihin. Jotta ohjaajat voisivat kehittää kykyään ymmärtää paremmin osallistujia ja heidän tarpeitaan, heidän on tiedettävä, että työskentely erityistarpeita omaavien opiskelijoiden kanssa voi olla stressaavaa, koska he vaativat enemmän huomiota.

Ohjaajan tulisi auttaa opiskelijaa voittamaan pelko liikkuvuuden aikana ja erityistarpeisten henkilöiden pedagogiikan perustiedot auttavat opiskelijaa aktivoimaan potentiaaliaan ja omia kykyjään (jotka voivat joutua kriisiin tuntemattomien kanssa tai epätavallisissa tilanteissa). Lisäksi ohjaajien tehtävänä on liikkuvuuden aikana toimia välittäjinä ja viestijöinä sekä sosiaalisten suhteiden vahvistajina, ja tämä koulutus auttaa heitä toimimaan välittäjinä vammaisen opiskelijan ja muiden ihmisten välillä.

Vammaisten opiskelijoiden ohjaajan on ensinnäkin tiedettävä, että heidän ohjaajanaan oleminen edellyttää tiiviimpää yhteydenpitoa, tiheämpiä tapaamisia ja enemmän aikaa tehtävien toteuttamiseen. Tämä takaa osallistujien vaiheittaisen tuen hankkeen toimintojen aikana sekä työajan ulkopuolella.

Erilaisten sisältötyyppien tarjoaminen mahdollistaa rikkaamman koulutuskokemuksen luomisen kaikille esimiehille. Tässä muutamia esimerkkejä:

- **Informatiivinen kurssi** – antaa esimiehille tietoa saattajan yleisistä velvollisuuksista vammaisia kohdatessa
- **Interaktiivinen arviointi** – online-tietokilpailu, joka sisältää erilaisia kysymystyyppisiä ja skenaarioita, kun käsitellään vammaista henkilöä. Koulutuksen tämän osan tavoitteena on mitata ohjaajan tekemänsä työn kannalta merkityksellistä tietämystä ja todistaa sitten oppimistoimintojen suorittaminen
- **UKK-vuorovaikutus** – antaa valvojille mahdollisuuden tutustua tietoihin ja usein kysytyihin kysymyksiin, mikä antaa lisätietoja

- **Roolipeliskenaariot** – auttaa esimiehiä kehittämään viestintätaitoja soveltamalla tietojaan keskusteluissa ja kannustamalla heitä harjoittelemaan realistisessa, mutta riskittömässä ympäristössä, joka sopii täydellisesti koulutukseen. Tämän koulutuskokemuksen aikana opiskelijat ja heidän perheensä otetaan mukaan, jotta saattaja voi soveltaa tietojaan ja mitatasuoritustaan.

Ohjaajan tärkeimmät tehtävät vammaisten opiskelijoiden käsittelyssä ovat:

- avustaa opiskelijaa ilmaisemaan vierailta kielillä
- tukea ja ohjata opiskelijaa motorisen toiminnan aikana
- estää ja/tai keskeyttää haitallinen tai riskialtis käyttäytyminen
- avustaa mentoreita ensimmäisten työpäivien aikana
- huolehtia opiskelijan perustarpeista
- **auttaa** tukea tarvitsevien opiskelijoiden mobilisoinnissa ja kuljettamisessa
- käyttää oikein tekniikoita, apuvälineitä ja välineitä, jotka soveltuvat opiskelijan liikkuvuuteen ja siirtoon

Siksi lähtöä edeltävän koulutuksen tulisi kattaa seuraavat aiheet:

- johdatus erilaisiin vammoihin
- saavutettavuus ja digitaalinen maailma
- tehokas viestintä
- haastavan käyttäytymisen tunnistaminen ja hallinta
- asianmukaiset interventiostrategiat erityistarpeita omaavien lasten valvomiseksi
- opiskelijoiden tunteet ja hätä mukavuusalueen ulkopuolella
- osallisuuden periaatteet ja lähestymistavat
- ammattimainen tukiverkosto

2.1.4. *Koeaika koulutuksen jälkeen*

Koulutuksen jälkeen koeaika tulisi järjestää aina, kun se on mahdollista: henkilökohtainen tapaaminen on tehokkainta erityistarpeita omaavien opiskelijoiden kanssa, joten tänä aikana ohjaajan on seurattava opiskelijaa päivittäisessä toiminnassaan toteuttaakseen käytännössä kaiken, mistä on keskusteltu, ja jos ongelmia ilmenee, hän voi löytää ratkaisun yhdessä oppilaan/perheen kanssa ja muokata sitä tilanteen mukaan. Ohjaajan tulisi myös pyrkiä työstämään asioita, joiden kanssa opiskelija tarvitsee tukea, ja vaikka arkielämässä mahdollisesti ilmenevät ongelmat ovat erilaisia kuin ammatillisen koulutuksen liikkuvuusjaksolla, se on tärkeää opiskelijan elämän taustatuntemusta.

Tämän tarkoituksena on, että ohjaaja varmistaa, että hän asettaa selkeät odotukset opiskelijalle ja hänen vammalleen, ja opiskelija ja hänen perheensä voivat tutustua saattajaan ja selvittää, täyttääkö hän liikkuvuusvastuiden vaatimukset ja odotukset.

2.2

Liikkuvuuden aikana

On olennaisen tärkeää edistää vammaisten opiskelijoiden henkilökohtaista kehitystä, henkistä ja fyysistä toteuttamista sekä sosiaalista ja ammatillista integroitumista liikkuvuuden aikana.

Tässä on joitain hyviä käytäntöjä, joita esimiehet voivat noudattaa:

2.2.1.

Logistiikka

Suunnittele kaikki logistiikka etukäteen ja tarkista, onko suunnitelma kaikista isäntämaan tarjoamista palveluista olemassa: liikkumiseen ja logistiikkaan liittyvät rajoitteet ovat yksi suurimmista esteistä vammaisten osallisuuden kehittämiseksi, ja siksi esimiehen kannattaa aina tarkistaa, onko hänellä kaikki tukiorganisaation ja kuljetusyrityksen asiakaspalvelun kontaktit. Toinen tarkistettava asia on, onko olemassa ratkaisuja mahdollisiin logistiikkaan liittyviin ongelmiin (viivästykset, reittimuutokset, lakot jne.).

Muistakaa, että koska monet vammaiset eivät voi liikkua julkisessa paikallisliikenteessä, he ovat riippuvaisia hyväntekeväisyysjärjestöjen tai erikoistuneiden linja-autoyhtiöiden henkilöliikenteestä, joissa voidaan vastata asiakkaiden tarpeisiin.

Ota opiskelija mukaan suunnitteluun, jotta hän voi sopia kaikista järjestelyistä ennen lähtöä ja ottaa huomioon aikataulut, kuten lentokoneeseen nousuajat sekä tarkat nouto- ja lähtöajat.

2.2.2.

Turvallisuusmenettelyt

Kun on kyse vammaisten opiskelijoiden ongelmien ratkaisemisesta, ensimmäinen asia, joka on pidettävä mielessä, on osoittaa kunnioitusta käyttäytymiselläsi. Kun olet vuorovaikutuksessa vammaisten ihmisten kanssa, muista, että heidän vammansa on vain yksi monista ominaisuuksista, joita heillä on. „Vammaisilla ihmisillä on samat tarpeet kuin meillä kaikilla: ennen kaikkea heitä on kohdeltava arvokkaasti ja kunnioittavasti” (Rehabilitation Services Brochure, Illinois Department of Human Services).

Turvallisuuden tunne on yksi ihmisen elämän tärkeimmistä näkökohdista. Se antaa ihmisille mahdollisuuden nauttia elämästään ilman pelkoa siitä, että heitä voitaisiin vahingoittaa fyysisesti, psykologisesti tai taloudellisesti. Turvallinen olokatona tai julkisilla paikoilla edellyttää ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, ennalta varautuvaa suunnittelua ja luottamuksen rakentamista. Kuten kaikki muutkin opiskelijat, myös vammaiset opiskelijat voivat olla turvattomia sekä kotona että sen ulkopuolella, ja kun näin tapahtuu, ensimmäisenä otetaan yhteyttä ohjaajaan, jonka on oltava valmis auttamaan opiskelijaa.

Tässä on joitain käytännön perusneuvoja esimiehille, jotka voivat vähentää riskejä yleisissä tilanteissa liikkuvuuden aikana:

- Ole valmis kohtaamaan vaikeuksia rauhallisella ja rennolla tavalla, jotta vammaista opiskelijaa ei pelotella
- Älä reagoi paniikilla kriisitilanteissa
- Osallistu ensiapukurssille
- Ota aina mukaan ensiapupakkaus, joka voi auttaa estämään vamman pahenemisen ja voi mahdollisesti pelastaa joitain vammaisia opiskelijoita paniikkikohtauksesta tai fyysisestä reaktiosta (autistiset ihmiset saattavat pelätä pientäkin lääkinällistä toimenpidettä ja ensiapupakkaus voi auttaa heitä tuntemaan olonsa turvallisemmaksi)
- Ole tietoinen jokaisen opiskelijan erityisen tuen tarpeesta
- Ymmärrä opiskelijan erityisen tuen tarvetta ja miten ne voivat vaikuttaa hänen kykynsä toimia vaaratilanteessa
- Varmista, että tiedät opiskelijan asuin- ja työskentelypaikan
- Pidä kaikki hätänumerot (ambulanssi, poliisi, palomiehet jne.) sekä perheen yhteystiedot mukanas
- Varmista, että opiskelijoilla on mukanaan paperi, joka osoittaa heidän fyysisen kuntonsa
- Tarkista, onko opiskelijalla kaikki lääkkeensä ja varmista, että hän tietää, miten ja milloin ne otetaan
- Tarkista julkishallinnon sivustoilta tiedot terveydenhuoltoon ja asumiseen liittyvistä laitoksista
- Tallenna viesti, joka voidaan toistaa avun pyytämiseksi, jos opiskelija ei voi puhua tai hänellä on vaikeuksia puhua tuntemattomien kanssa
- Valmistele visuaalisia tai muita apuvälineitä auttamaan kivun tuntemusten osoittamisessa
- Pidä aina mukanas lääkinälliset perusvälineet (steriili sideharso, hakaneulat, kertakäyttöiset steriilit käsi-neet, pinsetit, alkoholittomat puhdistuspyyhkeet jne.)
- Määritä menettelytavat etukäteen – mitä tehdä/kenelle ilmoittaa hätätilanteessa ja missä järjestyksessä

2.2.3. Viestintävälineet

Tukihenkilön/saattajan on harkittava joitakin yleisiä viestintävaiheita, jotka voidaan luetella tässä raportissa:

Kysy aina ennen avun antamista: vaikka henkilöllä on vamma, se ei välttämättä tarkoita, että hän tarvitsee tai haluaa apuasi. Ohjaajan on kunnioitettava opiskelijan itsenäisyyttä ja tiedettävä, että joskus avun antaminen, kun sitä ei tarvita, voi aiheuttaa jännitteitä tai vaarallisia reaktioita henkilölle ja ympärillä oleville ihmisille (paniikki-kohtaus, tahattomat liikkeet, impulsiiviset reaktiot jne.).

Kommunikoi luonnollisesti ja ilmeillä: on varmistettava, että puhuessaan vammaisen kanssa esimies ei ole tunteeton puhumalla hitaasti tai korottamalla ääntä. Tarvittaessa hänen tulee myös polvistua tai istua alas kommunikoidakseen silmien korkeudella. Kuten Dobre Kadryn tutkimus- ja koulutuskeskuksen kirjoittamassa julkaisussa „Go4Diversity” selitetään, on joitakin perussääntöjä, joita on noudatettava oltaessa yhteydessä vammaisiin:

- Käytä asianmukaisia ilmaisuja: korvaa sana „vammainen” sanalla „vammainen henkilö”, „kainalosauvoja tai pyörätuolia käyttävä henkilö”, ei „pyörätuoliin sidottu henkilö”
- Vältä sanoja, jotka koetaan negatiivisesti, kuten „vammainen”
- Ole luonnollinen kontaktissa vammaisen henkilön kanssa
- Älä pelkää käyttää yleisiä lauseita tai ilmaisuja
- Suorassa kosketuksessa yritä ottaa asento, joka on mukava molemmille osapuolille
- Kun puhut vammaiselle henkilölle, mukaan lukien kehitysvamma ja kuulovamma, puhuttele häntä suoraan, älä hänen avustajaansa tai (viittomakielistä) tulkkiaan

Keskity henkilöön eikä vammaisuuteen: kun puhutaan tai ollaan tekemisissä vammaisen henkilön kanssa, huomion tulisi olla henkilössä, eikä vammaisuuden pitäisi olla ensimmäinen määritelmä

Älä koskaan teeskentele ymmärtäväsi, jos et ymmärrä: kun vammaisen opiskelijan puhe ei ole selvä, on parempi pyytää selvennystä monta kertaa kuin teeskennellä. Teeskentely voi itse asiassa aiheuttaa sekaannusta myöhemmin keskustelun aikana.

Valvojana voit **ladata hyödyllisiä sovelluksia**, jos huomaat vaikeuksia: teknologiasta ja teknologisista laitteista on tullut välttämätön tuki monille vammaisille kaikkialla maailmassa. Riippumatta siitä, onko opiskelijalla näkö- tai

kuulovamma tai liikkumisvaikeuksia, on olemassa teknisiä apuvälineitä, jotka voivat auttaa vammaisia suoriutumaan jokapäiväisistä toimistaan.

Tässä on esimerkkiluettelo erilaisista sovelluksista, joista voi olla hyötyä liikkuvuuden aikana (mutta myös jokapäiväisessä elämässä):

- [Strillone](#) – näkövammaisille
- [Swiftkey-symbolit](#) – viestinnän helpottamiseksi
- [BraillePad](#) – kaikenlaisten viestien kirjoittamiseen pistekirjoitusnäppäimistöille
- [Padius](#) – auttaa kuulovammaisia soittamaan puheluita
- [Immaginario](#) – helpottaa viestintää visuaalisten apuvälineiden ansiosta
- [Äänimaisema](#) – jotta vammaiset ihmiset voivat tuntea ympäristönsä paremmin

2.2.4.

Yhteydet tuki- ja isännöintiorganisaatioon

Valmistelevat vierailut: Jotta vammaisen opiskelijan työskentelyympäristö olisi tietoisempi, vierailu kaupungissa ja työpaikalla voisi olla erittäin hyödyllinen sekä ohjaajalle että perheenjäsenille henkilökohtaisen tuen antamiseksi ja osallistujan yksilöllisten tarpeiden arvioimiseksi. Esimies voi saada tarkistuslistan siitä, mitä tulee tarkistaa vierailun aikana (fyysiset esteet, ohjaajan ja kollegoiden asenne, hätätoimenpiteet jne.) Jos vierailu ei ole mahdollista ohjaajalle tai perheelle, opettaja voisi mennä jakamaan kaiken saamansa tiedon. Visuaaliset materiaalit voivat myös olla erittäin hyödyllisiä.

Usein vierailut yrityksiin työpaikan katsastamiseksi, ympäristöturvallisuus opiskelijan tuen tarpeiden mukaan, harjoittelijan ja vastaanottavassa organisaatiossa työskentelevien ihmisten välinen suhde.

Interaktiiviset ja epäviralliset tapaamiset opiskelijoiden kanssa joka päivä, jotta voidaan varmistaa, miten heidän oleskelunsa sujuu ja mitä voitaisiin parantaa.

Osallistava online-blogi erittäin hyödyllinen seurata projektia päivittäin ja antaa opiskelijoiden jakaa kokemuksiaan perheen ja ystävien kanssa.

2.3

Liikkuvuuden jälkeen

2.3.1.

Palautetta parannuksista

Palautteesta on suuri apu johtamisessa ja viestinnässä: se luo selkeän kuvan ja lisää läpinäkyvyyttä. Opiskelijalta ja hänen perheeltään saatavan palautteen noudattaminen on erittäin tärkeää paitsi ohjaajille, jotka ovat suoraan huolissaan heidän suorituksistaan ja oppimisestaan, myös tuleville opiskelijoille ja perheille, jotka saattavat osallistua liikkuvuushankkeisiin.

Pyytämällä opiskelijoilta palautetta se voi itse asiassa motivoida heitä ilmaisemaan kaikki tunteensa ja huolensa ja tuntemaan itsensä arvostetuiksi ja arvostetuiksi: pyytää palautetta, joka voi auttaa muotoilemaan harjoittelupäätöksiä ja jota voidaan käyttää motivoimaan parempien työsuhteiden rakentamiseen, voimaannuttaa kaikkia. Tässä muutamia vinkkejä esimiehelle palautetta tehtäessä:

- **Tiedä** palautteen pyytämisen tavoite: saat tarkan kuvan siitä, mitä teet hyvin ja missä voit parantaa
- **Valmistele oikeat kysymykset** pohtimalla, onko alueita, joilla kamppaillet usein tai joilla sinusta tuntuu, että parannusta tarvitaan
- **Luo verkkolomake**, jonka opiskelijat voivat täyttää perheenjäsenten/opettajien avulla vamman mukaan
- **Käytä erityyppisiä** kysymyksiä saadaksesi laajempaa ja yksityiskohtaisempaa palautetta: avoimia kysymyksiä, kyllä/ei- tai arvioon perustuvia kysymyksiä, jatkokysymyksiä
- **Tee muistiinpanoja palautteestasi**, jotta voit arvioida itseäsi ja työtäsi sekä sitä, miten vammaisen opiskelijanäkee sinut
- **Järjestä palaute** niin, että voit palata siihen ja tehdä vaiheittaisen suunnitelman, jossa hahmotellaan, miten toteutat konkreettisesti palautteen kohteena olevat muutokset toimintatavoissa

2.3.2.

Kuvia/videoita tuleville opiskelijoille/perheille

Kun olet saanut luvan opiskelijoilta ja perheiltä, kuvien ja videoiden jakaminen eri kanavissa, sosiaalisissa yhteyksissä ja ympäristöissä lisää myös muiden opiskelijoiden motivaatiota osallistua liikkuvuushankkeisiin ja rauhoittaa heitä ennen mukavuusalueeltaan poistumista.

Johtopäätökset ja suositukset

Yhteenvedona voidaan todeta, että saattajan rooli ja vastuut vammaisten opiskelijoiden kanssa tapahtuvan liikkuvuuden aikana ovat ratkaisevan tärkeitä sujuvan ja turvallisen kokemuksen varmistamiseksi opiskelijoille. Saattajalla on keskeinen rooli opiskelijoiden auttamisessa ja tukemisessa koko liikkuvuusohjelman ajan. Tähän sisältyy avustaminen käytännön järjestelyissä, kuten kuljetuksessa, majoituksessa ja aterioissa, sekä emotionaalisen tuen tarjoaminen ja sen varmistaminen, että opiskelijoilla on pääsy tarvittaviin lääketieteellisiin tai terapeuttisiin palveluihin.

Saattaja vastaa siitä, että opiskelijat voivat osallistua täysimääräisesti kaikkeen toimintaan ja että tarvittavat mukautukset tai mukautukset järjestetään. Tämä edellyttää, että saattajalla on hyvä käsitys opiskelijoiden yksilöllisistä tarpeista ja vammoista ja että hän tekee tiivistä yhteistyötä vastaanottavan organisaation ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa varmistaakseen, että tarvittava tuki on käytössä.

Kaiken kaikkiaan saattajan rooli on ratkaisevan tärkeä sen varmistamisessa, että vammaiset opiskelijat voivat osallistua täysimääräisesti liikkuvuusohjelmiin ja saada arvokkaita kokemuksia ja taitoja. Tarjoamalla tarvittavaa tukea ja apua saattaja voi helpottaa onnistuneen ja palkitsevan liikkuvuuskokemuksen järjestämistä kaikille mukana oleville opiskelijoille.

Ryhmän ohjaajan roolin ymmärtäminen kansainvälisten ammatillisten harjoittelujaksojen aikana vammaisten opiskelijoiden auttamisessa on ratkaisevan tärkeää myönteisen lopputuloksen saavuttamiseksi, ja tämän raportin ansiosta monet opettajat tai tukihenkilöt, jotka haluavat olla näiden opiskelijoiden ohjaajia, saavat käytännöllisempiä työkaluja, jotka on otettava huomioon ennen liikkuvuutta, sen aikana ja sen jälkeen.

A grayscale photograph of a desk with various office supplies. In the top left, there's a small potted plant. Next to it is a tray containing paper clips and pushpins. A calendar is visible with months from JAN to DEC. A hand is holding a pen and writing on a notepad. The text is overlaid on the right side of the image.

Avustavien henkilöiden valmentaminen kansainväliseen liikkuvuuteen

(Koulutus-, työllisyys- ja
liikkuvuusinstituutti, Italia)

Koulutuksen erityistä tukea koskevat lainsäädäntökehykset

Oppimisvaikeudet ja koulussa jaksamisen ongelmat ovat keskeisiä syitä sille, että nuoret keskeyttävät koulunkäynnin, mikä vaikuttaa edelleen mahdollisuuksiin oppia työelämässä tarvittavia taitoja (esim. Eriksson 2017). Monet näistä ihmisistä tarvitsevat erityistä tukea eri koulutusasteilla ja koulutuspolkujensa vaiheissa. Erityisen tuen tarve koulutuksessa tunnistetaan laajasti suomalaisessa koulutus- ja nuorisopolitiikassa, mutta käytännöt voivat vaihdella suuresti koulutusjärjestelmän mukaan.

Suomessa oikeus yksilölliseen erityiseen tukeen on kirjattu ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (Finlex 2017: §531). Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada tukea opinnoissa ja apua koulutuspolkujensa rakentamiseen. Vuonna 2020 tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa erityistä tukea sai noin 34 900 opiskelijaa eli yhteensä 11,2 prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijoista. Erityistä tukea saaneista 87 % oli ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoita, loput opiskelivat erityisoppilaitoksissa. (Suomen virallinen tilasto, 2020.)

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (Finlex 2017: 531 §) mukaan erityisopetusta tarvitsevien erityisen tuen tarve on vahvistettu erityistuen (64§) ja intensiivisen erityistuen (65§) säännöksissä. Lainsäädännön mukaan opiskelijalla on oikeus erityistukeen, jos hänellä on oppimisvaikeuksia, vamma tai sairaus. Opiskelija tarvitsee pitkäaikaista tai erityistä oppimisen tai opiskelun tukea ammatillisten osaamisvaatimusten tai keskeisten osaamisvaatimusten saavuttamiseksi.

Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tarpeiden ja kykyjen pohjalta järjestettäviä suunnitelmallisia oppimisen ja opiskelun erityistuki- ja erityisjärjestelyjä. Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelijan hankkima osaaminen vastaa kansallisia tutkintovaatimuksia tai koulutusvaatimuksia. Osaamista voidaan arvioida muokkaamalla arviointimenetelmiä yksilökohtaisesti, mutta vain siltä osin kuin se on tarpeen opiskelijan yksilölliset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen. Erityisen tuen tarkoituksena on myös edistää opiskelijan kuntoutumisen tavoitteita yhdessä kuntoutuksen palveluntuottajan kanssa.

Oppimisvaikeuksien moninaisuus

Ammattiin opiskelevalla voi olla erilaisia kehityksellisiä oppimishäiriöitä, kuten lukihäiriö (lukemisen ja oikeinkirjoituksen ongelmat), dyskalkulia (matematiikan oppimisvaikeus), kehityksellisiä kielihäiriöitä (vaikeuksia ymmärtää ja/tai käyttää puhuttua kieltä) ja avaruudelliseen hahmottamiseen, kuten suunnan tunnistamiseen ja/tai koon arviointiin liittyviä oppimisvaikeuksia. Tuen tarpeeseen voivat vaikuttaa myös aistivammat, kuten näkö- ja kuulovammat ja liikuntarajoitteet, jotka heikentävät motorisia kykyjä.

Yleissivistävässä ammatillisessa koulutuksessa erityistä tukea tarvitaan ennen kaikkea hahmottamiseen, tarkkaavaisuuteen ja keskittymiseen. Yli 30 prosentilla erityistä tukea tarvitsevista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on tunnistettu olevan „muita erityisopetusta vaativia syitä”, kuten määrittelemättömiä erityisen tuen tarpeita, jotka koostuvat pääasiassa erilaisista motivaation ja jaksamisen vaikeuksista (Hirvonen ym. 2009). Yleensä erityisopetusta tarvitsevien opettajien on ollut tapana perustaa tarvearvionsa ja suunnitella tuki sen diagnoosin mukaan, joka määrittelee oppilaan toiminnalliset häiriöt. Viime vuosina on kuitenkin otettu käyttöön kokonaisvaltaisempi suuntaus koulutuksen tukemiseen ammatillisissa oppilaitoksissa. Se siirtää tuen painopistettä erillistävistä, diagnoosipohjaisista asetelmista joustaviin ja monitasoisiin oppimisympäristöihin (Pirttimaa & Hirvonen 2014). On väitetty, että yleis- ja erityisopetuksen vahva yhteys ammatillisessa koulutuksessa lisää mahdollisuuksia inklusiiviseen opetukseen, vaikka erityisopetuksen opettajien työ kaipaa uudelleenmäärittelyä näiden uusien koulutusjärjestelyjen valossa (Hirvonen 2010).

Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen luonne

On todettu, että on välttämätöntä tarjota välitöntä tukea niille opiskelijoille, jotka aloittavat opintonsa ammatillisella sektorilla. Yksilöllisen tuen tarpeen arviointi on aluksi välttämätöntä, ja arviointiprosessissa käytetään keskustelua, testejä ja pelejä, kuten pelilautoja ja kysymyskortteja. Suomen lainsäädännön mukaan erityistä tukea tarvitsevan oppilaan kanssa on otettava käyttöön erityisen tuen suunnitelma, jossa määritellään yksilölliset tuen tarpeet sekä suunnitellut tukimenetelmät ja -käytännöt.

Myös Puolassa, Italiassa ja Espanjassa opiskelijan erityisen tuen tarpeet mietitään huolellisesti ammattilaisten taholla jo ennen ammatillisten opintojen aloittamista. Opiskelijalle varmistetaan esimerkiksi mahdollisuus aloittaa koulunkäynti sopiviksi katsotuilla opinnoilla, ja ammattilaiset suunnittelevat oppimisen tukikäytännöt koko opintojen ajaksi.

Esimerkiksi VAAO:ssa (Valkeakosken ammattiopisto) on käytössä erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tärkeitä tukikäytäntöjä ja -menetelmiä, jotka ovat 1) yleinen tuki luokassa, jossa aineopettaja auttaa oppilaita yhdessä erityisopettajien kanssa, 2) erityiset työpajat, joissa opiskelijat voivat opiskella ja saada jatkuvaa ohjausta ja tukea päivittäin, 3) erityinen tuki, jonka puitteissa tarjotaan opiskelijalle suunnitelmallista ja henkilökohtaista tukea henkilökohtaisen opintosuunnitelman pohjalta pienissä opintoryhmissä. Myös sosiaalityöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä tarjoavat tukea auttaakseen opiskelijoita henkilökohtaisen elämän ongelmissa, kuten mielen-terveysongelmissa ja motivaation puutteessa.

Koulupudokkaiden riskin minimoimiseksi VAAO:ssa on katsottu hyödylliseksi järjestää tapaaminen oppilaan ja erityisen tukihenkilöstön kanssa jo peruskoulussa ennen opintojen aloittamista ammattikoulussa. Näissä tapauksissa opinto-ohjaaja, erityisopetuksen koordinaattori ja kuraattori keskustelevat opiskelijan kanssa hänen erityisopetustarpeistaan ja henkilökohtaisista tavoitteistaan ammatillisissa opinnoissa. Opintojen aloittamisen jälkeen he järjestävät ammatillisessa oppilaitoksessa erityisen tuen keskustelun, johon osallistuvat opiskelija, hänen vanhempansa sekä erityisopetuksen koordinaattori.

Keskustelun jälkeen laaditaan erityisen tuen suunnitelma, jossa määritellään opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet opinnoissa, tuen tarve sekä tuen käytännöt. Opintojen aikana opintojen edistymistä arvioidaan seurantakokouksissa

ja erityisen tuen suunnitelmaa arvioidaan uudelleen ja tarvittaessa sitä muutetaan. Seurantatapaamisia järjestetään ammatillisten aineopettajien ja erityisopettajien, sosiaalityöntekijöiden, ohjaajien ja toimialapäälliköiden kesken. Näissä tapaamisissa arvioidaan opiskelijan edistymistä ja haasteita opiskelussa sekä tuen tarvetta, motivaatiota ja asenteita.

Yhtäläisten mahdollisuuksien ja osallisuuden periaatteet koulutuksessa ovat ratkaisevan tärkeitä ammatillisen koulutuksen erityistä tukea koskevan politiikan ja käytännön toteuttamisessa. Suomessa **henkilökohtainen opetussuunnitelma, johon erityisen oppimisen tuen suunnitelma sisällytetään**, on keskeinen käytäntö erityisen tuen järjestämisessä eri palveluissa (esim. koulutuspalvelut, vammaispalvelut, työllistymispalvelut). Se nojaa yksilökeskeisen lähestymistavan periaatteeseen, mikä tarkoittaa, että henkilö tai yksilö tuntee parhaiten omat yksilölliset tarpeensa. Ideologisesti se on vastakkainen rakennekeskeisen ajattelun kanssa, mikä viittaa esimerkiksi siihen, että ammatillinen koulutuksen tukijärjestelmä olisi sinänsä täydellinen ja kaikkien yksilöiden tulisi sopeutua olemassa oleviin käytäntöihin ja ratkaisuihin. Sitä vastoin yksilökeskeisen periaatteen mukaan tukikäytännöt tulisi räätälöidä yksilöllisesti tukea tarvitsevalle henkilölle, jotta hän itse olisi elämänsä ja tarpeidensa päähenkilö. (esim. Duffy 2007.) Ammatillisessa määrittelyssä henkilökohtaisen opintosuunnitelman tulisi aina sisältää perusteellisen kartoituksen opiskelijan yksilöllisistä tavoitteista, mieltymyksistä ja kiinnostuksen kohteista opintoja kohtaan sekä huolellisen arvion opiskelijan tuen tarpeista, mikä toimii lähtökohtana kaikille opintojen aikana käytetyille menetelmille.

Erityinen tuki teknisissä ammatillisissa opinnoissa

Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen perustavoitteena on vahvistaa ammatillisia valmiuksia sekä valmiuksia opiskelijan työelämään valmentamiseksi. Erityistukea tarvitsevat opiskelijat rakentavat koulutuspolkunsa yleensä yhdistämällä työn ja opiskelun oppiakseen sekä teoriaa että käytäntöä. Erityisopetuksessa opettajien tulee huomioida erityisen tuen suunnitelma, joka on virallinen suomalaisessa opetuksessa sovellettava protokolla.

Huomionarvoista tässä on se, että opettajat kokevat, että tuen tarpeen arviointi pelkästään opiskelijan lääketieteellisten diagnoosien perusteella ei ole tarkoituksenmukaista ammatillisessa koulutuksessa. He saattavat kokea, että tätä perinteistä menetelmää tulisi täydentää (tai se tulee jopa korvata) tarjoamalla opiskelijalle konkreettisempaa tukea ammatin oppimisessa. Tarjoamalla oppilaalle soveltuva, yksilöllistä tukea ammatillisten taitojen oppimiseen, erityisopetus voisi olla osallistavampaa ja tarkoituksenmukaisempaa erityisesti niiden kannalta, joiden vaikeudet ovat määrittelemättömiä, kuten elämänhallintaan liittyvien taitojen puuttuminen. (Pirttimaa & Hirvonen 2014.)

Erityistä tukea tarvitsevilla opiskelijoilla voi olla monenlaisia oppimisvaikeuksia. Ne voivat olla ongelmia spatiaalisessa tai kielellisessä hahmotuksessa, jotka vaikeuttavat matematiikan ja vieraiden kielten oppimista. Opiskelijalla voi olla aistiyliherkkyyttä, joka aiheuttaa keskittymisvaikeuksia tai ongelmia itseohjautuvassa toiminnassa. On erittäin tärkeää, että opiskelijat saavat yksilöllisesti räätälöityä tukea omien tarpeidensa mukaan. Yksilöllinen tuen tarve on ensin tunnistettava ja tehokkaimmat tukikäytännöt suunniteltava yhdessä nuoren kanssa. Oppilaitoksen tulee tarjota riittävät resurssit ja rakentaa moniammatillisia tiimejä erilaisten tukikäytäntöjen toteuttamiseksi jokaiselle opiskelijalle.

Sandbergin (2017) mukaan ensinnäkin on tarpeen hahmotella opiskelijalle **henkilökohtainen opetussuunnitelma**, jossa määritellään erityiset tuen tarpeet. **Yksilölliset tukikäytännöt** on suunniteltava huolellisesti näitä tarpeita silmällä pitäen, ja ne on täsmennettävä ja sisällytettävä opetussuunnitelmaan.

Jokainen opiskelija tarvitsee **yksilöllisen struktuurin, joka tukee parhaiten hänen oppimistaan**. Se voi olla henkilökohtainen oppimisaikataulu tai pienryhmät. Jokaisen opettajan on kunnioitettava tarvetta näihin tukirakenteisiin sekä opetuksessa että oppituntien ja oppimisympäristöjen järjestämisessä. Yksilöllisen tukirakenteen, kuten

esimerkiksi yksilöllisen oppimisaikataulun merkityksen ymmärtäminen on ratkaisevan tärkeää niiden auttamiseksi, joilla on erityistarpeita. Yksilölliset rakenteet luovat turvallisia oppimisympäristöjä ja auttavat itseohjautuvissa tehtävissä.

Elämässä selviytyminen on haastavaa monelle erityisopetusta tarvitsevalle oppilaalle. Heillä on vaikeuksia ylläpitää vuorokausirytmäänsä, mikä vaikuttaa kouluun tulemiseen ja opintoihin keskittymiseen. Näiden ongelmien edessä on tärkeää, että opiston henkilökunta **tekee tiivistä yhteistyötä nuorisotyöntekijöiden ja perheiden kanssa.**

Koska monilla näistä nuorista on huono itsetunto ja negatiiviset oletukset omista taidoistaan, on tärkeää nostaa heidän itsetuntoaan. Se tarkoittaa **yksilöllisten kykyjen** tunnistamista opintojen eri vaiheissa ja niihin sitouttamista. Joskus liian paljon itsenäistä työskentelyä opinnoissa voi lisätä opiskelijan kielteisiä käsityksiä itsestä ja osaamisestaan. **Yksilökohtainen tuki** opinnoissa on näissä tapauksissa korvaamatonta. Oppilaiden tulisi löytää omat kykynsä ja vahvuutensa, ja opettajien tulisi työskennellä näiden henkilökohtaisten vahvuusalueiden kanssa vahvistamalla heidän itsetuntoaan ja sisällyttämällä opetusmenetelmiin myös psykologista tukea.

Moni oppilas tarvitsee tukea yleisopintoihin liittyvien taitojen kartuttamiseen, jos ei ole onnistunut oppimaan riittäviä taitoja esimerkiksi matematiikassa peruskoulussa. Yleisopintoihin liittyvä osaaminen tulee arvioida ammatillisten opintojen alussa ja **suunnitella kutakin oppiainetta tukeva harjoittelu**. Se voi olla tuki- tai lisäopetusta. Oppilaiden tietojen ja taitojen tason kartoittaminen on välttämätöntä myös mahdollisten oppimisvaikeuksien havaitsemiseksi. Esimerkiksi spatiaalisen havainnon vaikeudet tulisi tunnistaa, koska ne vaikuttavat yleensä juuri teknisten taitojen oppimiseen. Näissä tapauksissa on tärkeää suunnitella yhteistyössä muiden opettajien kanssa tiettyjä riittävän tuen käytäntöjä, kuten esimerkiksi suunnitella erityinen työkalu tai käytäntö, joka auttaa oppilasta hahmottamisvaikeuksissa.

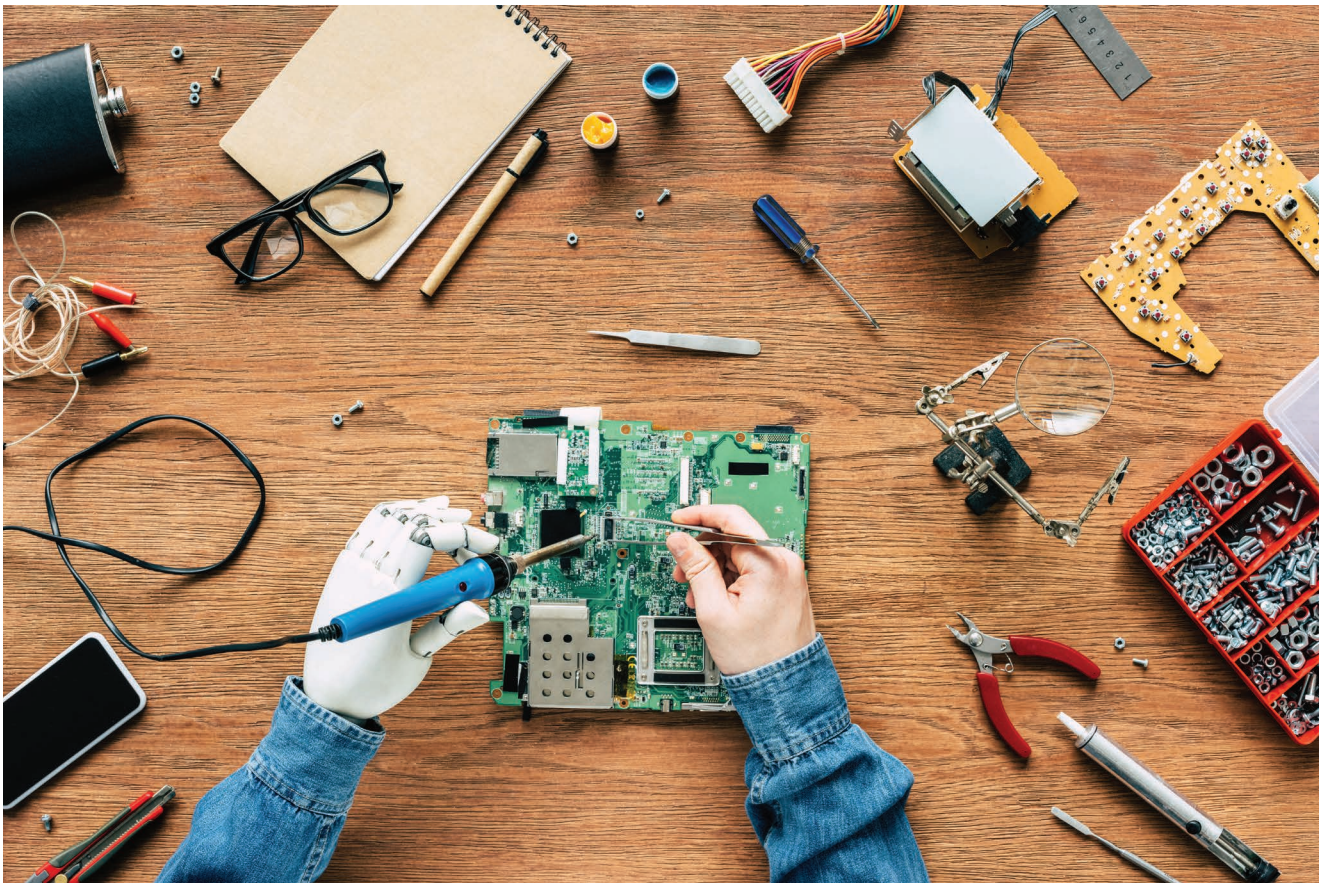
Rinnakkaisopetus on osoittautunut hyödylliseksi erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden kanssa. Ammatillisen opettajan ja erityisopettajan muodostaman tiimin on katsottu hyödyttävän yksittäisten erityisopetuksen opiskelijoiden lisäksi myös opiskelijaryhmiä. Tämä opetusmenetelmä vaatii opetuksessa riittävästi aikataulutettua aikaa, jotta erityisopettajille ei jää auttajan roolia. Rinnakkaisopetus on hyvä lisä yksilöllisiin tukirakenteisiin ja tarvittaviin tukikäytäntöihin.

Opiskelijan omaehtoista opiskelua tukevat käytännöt ovat välttämättömiä, jos tuen tarve tunnustetaan. Opiskelijoilla tulisi esimerkiksi olla mahdollisuus tehdä itsenäisiä tehtäviään erityisopettajan valvonnassa ja saada häneltä riittävästi tukea, jotta he voisivat vähitellen aloittaa täysipainoisen itsenäisen työskentelyn.

Niille, jotka eivät puhu opetuskieltä äidinkielenään, on tärkeää järjestää **kielitaidon lisäopetusta** ammatillisessa koulutuksessa. Niiden opiskelijoiden määrä kasvaa Suomessa, joilla ei ole riittäviä taitoja opetuskielessä, ja ammatillisen koulutuksen opettajat tarvitsisivat lisäresursseja vastatakseen tähän kysyntään tuen tarpeessa.

Lisäksi erityistä tukea tarvitsevien **tulevien urapolkujen suunnitteluun** tulisi olla resursseja jo opintojen aikana. Opiskelijan osoittamat valmiudet voivat ohjata tietyille ammattialalle, ja urapolkua voitaisiin suunnitella järjestämällä

opiskelijalle mahdollisuuksia tutustua ammattiin. Opiskelijoita voitaisiin tukea työhaussa valmistumisen jälkeen esimerkiksi opettamalla heille niitä kirjallisia ja sosiaalisia taitoja, joiden avulla he voivat osoittaa tai esitellä pätevyytensä ja ammattitaitonsa mahdollisille työnantajille. Työnhakuun liittyvien taitojen oppiminen auttaisi heitä osoittamaan kelpoisuutensa työnhakijoina. Monet tutkimukset osoittavat, että niiden nuorten työnhakutaitoja olisi vahvistettava, joilla on erityisen tuen tarpeita (esim. Eriksson ym. 2017). He hyötyisivät, jos opettajat ja psykologit voisivat tehdä yhteistyötä työvalmentajien ja muiden työelämän asiantuntijoiden kanssa ja valmistaa nuorta haasteisiin, joita hän voi kohdata työelämäuransa alussa.

TIIVISTELMÄ:**Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen keskeiset käytännöt Suomessa**

PERUSKOULUTUSASTEELTA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN SIIRTYMISEN VAIHEESSA:	TEKNISEN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN AIKANA:	AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN SIIRTYMISEN VAIHEESSA:
Haastattelut opiskelijan kiinnostuksen kohteista, toiveista ja odotuksista	Erytistarpeiden arviointi erityisen tuen suunnitelmaa varten ja henkilökohtaisen opetussuunnitelman suunnittelu	Työpaikoilla haetaan oppimisen mahdollisuuksia ammatillisten opintojen aikana
Toimintakyvyn arviointiyhdessä oppilaan, hänen vanhempiansa ja opetushenkilöstön kanssa	Yksilölliset rakenteet (henkilökohtaiset oppimisaikataulut, erityiset oppimisryhmät ja oppimisympäristöt)	Tukea urapolun suunnitteluun
Opettajien, kuraattoreiden, psykiatrien ja lääketieteen asiantuntijoiden tuki	Rinnakkaisopetusryhmä, johon kuuluvat ammatillinen opettaja ja erityisopetuksen opettaja	
	Opiskelijan yksilöllisten valmiuksien vahvistaminen henkilökohtaisella tuella	
	Opiskelijan omaehtoisen opiskelun tukeminen	
	Kielitaidon lisäopetus	
	Opettajien, kuraattoreiden, psykologien ja lääketieteen asiantuntijoiden tuki	

Vaativa erityinen tuki tekniikan ammatillisessa koulutuksessa Suomessa

Opiskelijat, joilla on intensiivisiä ja jatkuvia tuen tarpeita, kuten ne, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia ja vaikea vamma tai sairaus, opiskelevat erityisoppilaitoksissa. Tilastojen mukaan näissä oppilaitoksissa opiskelee noin 13 % erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä. Suomessa toimii tällä hetkellä seitsemän ammatillista erityisoppilaitosta. Esimerkiksi erityisammattiopisto Spesia määrittelee perustehtäväkseen „tarjota ammatillista koulutusta niille nuorille ja aikuisille, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea opinnoissaan” (<https://www.spesia.fi/#>). Spesia tarjoaa koulutusta 22 tutkintoon asti, mukaan lukien tekniset ammatit, kuten mekaanikko tuotantotekniikassa tai autoalalla sekä ICT-tuen ammatit.

Vaikka vaativan erityisen tuen tarpeita omaavien mahdollisuudet tuntuvat olevan vaikeasti kehitysvammaisillakin henkilöillä erilaisia, mahdollisuuksia ammatillisen tutkinnon suorittamiseen eivät ole tarjolla kaikille opiskelijoille. Se riippuu paljon opiskelijan valmiuksien ja pätevyyden arvioinneista, jotka määrittävät hänen hakukelpoisuutensa. Ammatillisessa tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja valmistelevisissa ohjelmissa opiskelemaan kykenevien välillä on suuri kuilu. Siksi tukea tarvitsevien opiskelijoiden keskuudessa on voimakasta eriarvoisuutta, vaikka erityisopetusta pidetään ammatillisen koulutuksen vaihtoehtona kaikille koulutuksellista tukea tarvitseville nuorille. (ks. Niemi & Mietola 2023.)

Spesiassa ammatillisen koulutuksen opetusta kuvataan hyvin käytännönläheiseksi pienissä opintoryhmissä. Opinnot suunnitellaan yksilöllisesti ja oppimisessa ja opetuksessa käytetään useita menetelmiä. Henkilökunta on moniammatillista, ja siihen kuuluu opettajia, kuraattoreita, oppimisohjaajia ja työhönvalmentajia opetusryhmissä (<https://www.spesia.fi/koulutus/kaytannonlaheista-koulutusta/>). Opiskelijat saavat myös ohjausta ja neuvontaa erilaisissa elämäntaidoissa, kuten opinnoissa, asumistaidoissa, tuen tarpeen arvioinnissa, henkilökohtaisessa taloudessa, elämänhallinnassa, terveydenhuollossa ja kuntoutuksessa, työssä oppimisessa, työllistymisessä sekä jatko-opintovaiheeseen ja työelämään siirtymisessä.

Oppimisympäristöjä on moninaisia ja niissä keskitytään käytännön oppimiseen tekemällä oppimisena (learning-by-doing). Opiskelijat voivat oppia esimerkiksi autokorjaamoissa, kierrätysyksiköissä, kaupoissa ja oppimistyöpajoissa hankkiakseen ammatissa tarvittavia taitoja. Näistä oppimisympäristöistä he siirtyvät opiskelemaan työympäristöihin.

Opintojen aikana heille annetaan erityistä tukea yksilöllisten tarpeiden mukaan, ja tuen luonne vaihtelee paljon opiskelijan tarpeiden mukaan. Oppilaat voivat esimerkiksi käyttää muita tukityökaluja ja -laitteita tarpeidensa mukaan oppiakseen tarvittavat tehtävät (katso esimerkkejä liikuntarajoitteisille opiskelijoille tarkoitetuista yksilöllisesti suunnitelluista työkaluista <https://www.spesia.fi/apuvalinein-tuettu-tyoskentely-telma-koulutuksessa-saavutet-tavuus-tuottaa-itsenaisyytta/>). Vaativan erityisen tuen keskeisiä käytäntöjä ovatkin työympäristön muuttaminen ja **räätälöinti, yksilöllisesti räätälöidyt opetus- ja ohjausmenetelmät, tukihenkilöstön saatavuus** erilaisissa oppimisympäristöissä, riittävä **aika oppimiseen**, mahdollisuus oppia yksilöllisten kommunikaatiomenetelmien avulla sekä ja menetelmät ja työkalut, jotka on suunniteltu yksilöllisesti opiskelijalle. Tukilaitteet ja -välineet sisältävät esimerkiksi visuaalisia tai aistinvaraisia tienviittoja, vipuja ja työkaluja ergonomian avuksi. Usein tukilaitteiden tarve tunnustetaan opetustilanteissa, ja opettajat ja ohjaajat seuraavat jatkuvasti oppimisprosessia ja ovat valppaita mukauttamaan opetuskäytäntöjään ja tarvittavia työkaluja, jotta opiskelija oppisi hänelle parhaiten soveltuvalla tavalla.

Opiskelijat saavat **lisätukea oppimiseen työympäristöissä**, ja heidän tukenaan on henkilökuntaa oppimisen tukena. Esimerkiksi työhönvalmentajilla on ratkaiseva merkitys opiskelijoiden kouluttamisessa ammattiin ja tutustuttamisessa tulevaisuuden työelämään.

Vaativa erityinen tuki ammatillisissa opinnoissa eroaa erityisestä tuesta lähinnä siinä, että opiskelija saa intensiivisempää tukea vaativan erityisen tuen tarpeensa mukaisesti. Se voi tarkoittaa esimerkiksi yksittäisiä tukilaitteita tai työkaluja, jotka johtuvat vaikeasta liikuntarajoitteesta. Spesian määritelmän mukaan intensiivinen erityinen tuki opinnoissa tarkoittaa **yksilöllisiä ratkaisuja, pieniä opintoryhmiä, henkilökohtaista opetusta ja tekemällä oppimista** <https://www.youtube.com/watch?v=NifzcvT3Usk&t=28s>

Erityisissä ammatillisissa oppilaitoksissa on enemmän aikaa opiskella ja oppia kuin tavallisissa ammatillisissa opinnoissa ja oppimisen tukemiseen on enemmän henkilöstöresursseja, kuten moniammatillinen tiimi, joka koostuu erityisopetuksen opettajasta, henkilökohtaisesta ohjaajasta tai tukihenkilöstä. Henkilökunta on valmis mukauttamaan opetus- ja oppimismenetelmiä opiskelijan tarpeiden mukaan. Opettajat myös arvioivat oppilaan oppimista säännöllisesti tai jatkuvasti, jotta he voivat reagoida nopeasti, jos heidän tuen tarpeessaan oppimisessa tapahtuu muutoksia.

Molemmilla tasoilla on kuitenkin aina mahdollista poiketa opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaan sekä virallisten osaamisvaatimusten asettamissa tavoitteissa että ammatin edellyttämässä pätevyysvaatimuksissa. Oppimis- ja opiskeluaikataulujen tavoitteet ovat siis hyvin joustavia ja aina yksilöllisesti räätälöityjä. Myös tuleva työ on mukautettava yksilöllisten taitojen ja pätevyyksien mukaan.

TIIVISTELMÄ:**Ammatillisen erityiskoulutuksen ja -koulutuksen keskeiset erityisen tuen käytännöt Suomessa**

PERUSKOULUTUSASTEELTA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN SIIRTYMISEN VAIHEESSA:	TEKNISEN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN AIKANA:	AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN SIIRTYMISEN VAIHEESSA:
Haastattelut opiskelijan kiinnostuksen kohteista, toiveista ja odotuksista	Oppimisen tuen tarpeiden arviointi erityisen tuen suunnitelmaa varten ja henkilökohtaisen opetussuunnitelman suunnittelu	Etsitään mahdollisuuksia oppia työpaikoilla ammatillisten opintojen aikana
Valmiuksien arviointi yhdessä oppilaan, hänen vanhempiansa ja opetushenkilöstön kanssa	Yksilölliset tukirakenteet (henkilökohtaiset oppimisaikataulut, pienet opintoryhmät, käytännön oppimisympäristö)	Työpaikalla oppimisen ja työllistymisen tukeminen (työhönvalmentajien saatavuus)
Opettajien, kuraattoreiden, psykologien ja lääketieteen asiantuntijoiden tuki	Rinnakkaisopetusryhmä, johon kuuluu erityisopetuksen opettaja ja ohjaaja tai henkilökohtainen avustaja	
	Opiskelijan yksilöllisten valmiuksien vahvistaminen yksilöllisillä ohjeilla ja henkilökohtaisella tuella (esim. mukautukset, tukityökalut ja apuvälineet opiskeluun ja tehtävien oppimiseen)	
	Yksilöllinen tuki oppimisessa käyttämällä erityisiä opetus- ja oppimateriaaleja (esim. videoita) ja vaihtoehtoisia viestintämenetelmiä (esim. sensorisia ja aistitoimintaan liittyviä apuvälineitä)	
	Tekemällä oppiminen	
	Riittävästi aikaa opiskella ja oppia	

Erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden väylät teknisten ammattien koulutukseen kumppanuusmaissa

Espanja

Espanjassa erityisopetuskeskukset ovat osa koulutusjärjestelmää, jonka tarkoituksena on varmistaa, että opiskelijat, joilla on vakavia erityisiä tuen tarpeita, saavuttavat koulutuksen yleiset tavoitteet, mutta suuremmilla ja erikoistuneemmilla resursseilla. Amatillisessa koulutuksessa Espanjassa on käytössä „FP Básica” (amatillinen peruskoulutus), johon kuuluu hyvin erityisiä ja mukautettuja ohjelmia ja pieniä opintoryhmiä ammattialasta riippuen. Opintojen päätyttyä opiskelijat saavat pakollisen toisen asteen koulutuksen (ESO) nimikkeen. Sen jälkeen he voivat jatkaa yleisellä koulutusasteella tai mennä töihin.

Sen lisäksi on olemassa „PCPI: itä- *Perustutkinto-ohjelma*, joka on polku opiskelijoille, jotka eivät ole saaneet pakollisen keskiasteen tutkinnon nimikettä ja joiden tavoitteena on laajentaa perustaitoja ja jatkaa opintoja eri ammateissa. PCI-ohjelmat on suunnattu tiettyihin ammatteihin, kuten puutarhanhoitoon tai kotitöihin. Se on amatillista koulutusta, joka on mukautettu opiskelijan erityistarpeisiin. PC: stä opiskelijat ohjataan työpajoihin (esim. puutarhanhoito). Opiskelijat suorittavat myös amatillisia harjoittelujaksoja, ja he voivat opiskella 2-3 kuukautta kestävässä työympäristössä, jos heillä on siihen valmiuksia. Kiinteää opetussuunnitelmaa heitä varten ei ole, ja koululautakunta tapaa tutorit, opettajat ja asiantuntijat päättääkseen, mikä koulutustaso on opiskelijalle sopivin.

Koko järjestelmä on suunniteltu tavoitteena parantaa opiskelijoiden koulutusta, pätevoitymistä ja työllistettävyyttä. „FP Básica” ja PCI: t ovat joitain esimerkkejä. Pakollisen vaiheen jälkeen on tärkeää, että vammaiset koulutetaan hankkimaan taitoja ja pätevyksiä, mutta tällä hetkellä heitä varten ei ole ennalta määriteltyä koulutusreittejä. Työllistettävyyden parantamiseen on useita mahdollisuuksia, kuten kansalaisjärjestöt ja yksityiset yritykset, joilla on perehdytysohjelmia koulutukseen ja työmarkkinoille pääsyä varten, ja niiden tavoitteena on valmistaa ihmisiä siirtymään työelämään. Espanjassa on myös aikuiskoulutuskeskuksia, joiden opinnot on suunnattu niille yli

18-vuotiaille, jotka haluavat hankkia koulutusta, parantaa tai päivittää tietojaan tai saada tiettyjä ammattipätevyyksiä ja todistuksia. Kansalaisjärjestöt ja yritykset tarjoavat myös kursseja eri aiheista ammattipätevyyden saamiseksi.

Espanjassa työelämässä sovelletaan valtion lainsäädännön mukaista työpaikkojen varauskiintiötä, mikä tarkoittaa, että vähintään 50 työntekijän yritysten on varattava 2% työpaikoista vammaisille. Julkishallinnon on myös varattava 7 prosenttia paikoistaan vammaisille. Viime vuosina valtionhallinto on kuitenkin täsmentänyt, että 2 prosenttia näistä paikoista on tarkoitettu erityisesti kehitysvammaisille. Tämä lainsäädäntö parantaa erityisopetusta tarvitsevien henkilöiden työelämäänsä Espanjassa ja lisää heidän mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla. Suomessa tällaista lainsäädäntöä ei vielä ole, mutta julkisuudessa on käyty paljon keskustelua Espanjan työpaikkavarauskiintiön kaltaisen järjestelmän puolesta, sillä se lisäisi työnhakijoiden yhdenvertaisuutta ja vähentäisi vammaisten syrjintää työmarkkinoilla.

Espanjan vakituksessa työllistämisyjärjestelmässä on myös taloudellisia kannustimia vammaisten palkkaamiseen, kuten sopimustukia, bonuksia, veronalennuksia ja tukia, jotka on suunnattu yrityksille mukautettujen tai räätälöityjen töiden järjestämiseksi. Espanjassa on Suomen tavoin myös tuetun työllistymisen järjestelmä, johon kuuluu esimerkiksi työvalmentajien tarjoamia yksilöllisiä ohjaus- ja tukitoimia työpaikoilla tavallisissa yrityksissä työskenteleville vammaisille henkilöille. Tavoitteena ovat myös työllistymismahdollisuudet välityömarkkinajärjestelmissä sekä monipalvelukeskuksissa ja työtoiminnassa, jotka ovat samankaltaisia kuin Suomen työllistymistä edistävät järjestelmät.

6.2

Italia

Italiassa sovelletaan yksilöllistä koulutussuunnitelmaa niille, joilla on erityisiä koulutustarpeita. MIUR (Italian opetus-, yliopisto- ja tutkimusministeriö) toteuttaa erilaisia kotouttamista edistäviä toimenpiteitä: tukee opettajia, rahoittaa kotouttamishankkeita ja -toimia, koulutusaloitteita tuki- ja opetushenkilöstön sekä hallinnollisen, teknisen ja avustavan henkilöstön tukemiseksi. Italian lainsäädännössä yksilöllinen koulutussuunnitelma (tästä lähtien IEP) on asiakirja, joka sisältää didaktiset - koulutukselliset, kuntouttavat ja sosiaalisaation ulottuvuudet. IEP: tä johtaa moniammatillinen tiimi yhteistyössä vanhempien kanssa, ja se on suunniteltu ulottumaan lapsen koko koulutuskaareen. Tiimiin kuuluu erikoislääkäri, lasten neuropsykiatria ja kuntoutusterapeutteja, jotka viime kädessä vastaavat lapsen toimintakyvyn arvioinnista. Jokaisen lukuvuoden alussa IEP on arvioitava uudelleen ja päivitettävä sen mukaan, miten lapsi on edistynyt koulutuksen aikana.

Vuosina 2019–2020 on tehty parannuksia toimenpiteisiin, joilla edistetään osallisuutta Italian kouluissa antamalla rehtoreille mahdollisuus arvioida uudelleen erityisopetusta tarvitsevien lasten koulutusvalmiuksia lukuvuoden aikana, jotta lapset voivat muuttaa koulutussuunnitelmiaan. Yksilölliset kaksoiskoulutussuunnitelmat antavat erityisopetusta tarvitseville opiskelijoille mahdollisuuden saada henkilökohtaista koulutusta taitojensa ja mahdollisuuksiensa mukaan.

Valmistumisen jälkeen vammaisten henkilöiden mahdollisuudet näyttävät kaventuvan huomattavasti. Asiantuntijoiden mukaan kouluinkluusioon kiinnitetään virallisesti paljon huomiota, mutta lukuvuosien jälkeen näillä henkilöillä on hyvin vähän mahdollisuuksia työllistyä tai kouluttautua. Italiassa tilanne on hyvin samankaltainen kuin Suomessa, sillä työmahdollisuuksia ei riitä kaikille, ja suurin osa esimerkiksi oppimisvaikeuksista ja erittäin vaikeasti kehitysvammaisista henkilöistä ohjataan tuettuun työllistymiseen, työtoimintaan tai muille välityömarkkinoille. Monet erityisopetusta tarvitsevista nuorista jäävät tähän vaiheeseen, jos heillä ei ole pääsyä avoimille työmarkkinoille ammatillisessa koulutuksessa hankkimallaan pätevyydellä.

Italiassa on vuodelta 1999 annettu laki, jonka mukaan työnantajien on palkattava vammaisia, joiden työkyky on alentunut enintään 45 prosenttiin tavanomaisesta työkyvystä. Työnantajan on tarjottava niille työntekijöille mukautettua työtä, joiden työkyky on arvioitu alentuneeksi.

6.3

Puola

Puolassa on erityiskouluja ja koulutuskeskuksia, erityisiä (ammatillisia) kouluja ja integraatioluokkia 3-vuotisessa 1. tason teollisuuskoulussa. On myös työhön valmistautuvia kouluja, jotka esimerkiksi kouluttavat henkilöitä, joilla on kohtalaisia tai syviä kognitiivisia kehityshäiriöitä sekä käyttäytymishäiriöitä, liikuntavammoja ja aistivammoja. Jälkimmäisessä korostetaan opiskelijan kokonaisvaltaista kehittämistä ja itsenäisen toiminnan koulutusta. Koulutus räätälöidään opiskelijoiden koulutustarpeiden ja psykofyysisten kykyjen mukaan. Lisäksi heille annetaan koulutusta työelämässä pärjäämisen perustaitojen hankkimiseksi. Valmistuneet ovat esimerkiksi opetettuja tekemään monia kotitöitä ja osallistumaan kotitalouden pyörittämiseen.

Painotus on työhön valmistautuvissa kouluissa (esim. työharjoittelukeskukset). Opiskelijan itsenäisyyttä kehitetään yksilöllistämisen ja sosiaalisten taitojen hankkimisen kautta heijastamaan todellisia mahdollisuuksia opinnoissa ja työelämässä. Opiskelijoilla on taitoja, jotka auttavat heitä saavuttamaan maksimaalisen itsenäisyyden elämässä ja osallistumaan erilaisiin sosiaalisen elämän muotoihin tasavertaisesti muiden kanssa. Luokat sisältävät seuraavat asiat: 1) henkilökohtainen ja sosiaalinen toimintakyky, 2) työharjoittelu, 3) liikunta, 4) luovuutta muokkaava toiminta ja 4) viestintää kehittävä toiminta.

Erillistä koulutusjärjestelmää ei ole niille, joilla on lievä älyllinen vamma tai oppimishäiriöitä. Kouluissa oppilaat saavat yksilöllistä tukea tarpeidensa mukaan. Esimerkiksi opiskelijan yksilölliset tarvekortit, tuen toimintasuunnitelma ja yksilöllinen koulutus- ja terapeuttinen ohjelma ovat käytössä eri koulutusalueilla. Erityisopetusta tarvitseville opiskelijoille näytetään ammatillisessa koulutuksessa opetettavien ammattien vaihtoehdot ja yksinomaan erityisopetusta tarvitseville opiskelijoille suunnatut opinnot.

Tällaisia ammatteja ovat esimerkiksi puusepän apulainen, mekaanikon avustaja, työntekijän avustaja, lukko-seppä, catering-avustaja, avustava työntekijä hotellipalvelussa. Kehitysvammaisilla henkilöillä on mahdollisuus opiskella näitä ammatteja erityisissä koulutusohjelmissa. Näkövammaisilla opiskelijoilla on pääsy sellaisiin ammatteihin kuin toimistoteknikko, typhlo-tietotekniikan teknikko ja hieroja yksinomaan heille suunnatuilla erityisillä opinto-ohjelmilla.

Ammatillisen koulutuksen aikana tarjotaan uraohjausta erityisopetusta tarvitseville opiskelijoille. Neuvonantajan ammattilaiset helpottavat opiskelijaa arvioimaan omia kykyjään, voittamaan ennakkoluulot ja saamaan tietoa ja taitoja toimimaan ammatillisessa ympäristössä. Puolassa vain erityisopetusta tarvitseville henkilöille suunnatut tutkinnot parantavat heidän työllistettävyyttään näissä erityisammateissa. Ennen ammattikoulun valintaa opiskelijan on kuitenkin saatava työterveyteen erikoistuneelta asiantuntijalta myönteinen lausunto työkyvystään.

Tekniset ammatilliset koulutusjärjestelmät kumppanuusmaissa

Kumppanimaiden vertailu osoittaa, että erityistukea tarvitsevien ammatillisessa koulutuksessa on paljon yhtäläisyyksiä. Teknistä ammatillista koulutusta tarjotaan vammaisille henkilöille kaikissa maissa. Järjestelmät eroavat kuitenkin lainsäädäntöpolitiikoiltaan huomattavasti, sillä painopiste on koulutusjärjestelmässä tai työllisyysjärjestelmässä. Kaikissa maissa opetus on käytännönläheistä ja tekemällä oppimista tarjotaan mahdollisuutena kaikille erityistä tukea tarvitseville. Joissakin maissa koulutusjärjestelmän tarjoamat koulutusalat on kuitenkin suunnattu erityisesti näille nuorille. Useimmissa maissa koulutusjärjestelmä sinänsä erottelee ne henkilöt, jotka tarvitsevat intensiivistä tukea niistä opiskelijoista, joilla on vähemmän tuen tarpeita.

Visuaaliset menetelmät ja apuvälineet, opasteet, erityiset viestintämenetelmät ja henkilökohtaiset ohjeet ovat opetuskäytännön tärkeimpiä tukimuotoja, joita käytetään hyvin maassa. Myös pienet opintoryhmät, yksilölliset oppimisen struktuurit ja moninaiset oppimisympäristöt ovat käytössä, vaikka niiden käytännön järjestelyt vaihtelevat suuresti maasta ja oppilaitoksen käytännöistä riippuen. Opetuksen saatavuus vaihtelee vastaavasti ammatillisten oppilaitosten ammatillisen rakenteen ja koulutuksen erityisen tuen järjestelmien mukaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikki kumppanimaat tarjoavat erityistä ja intensiivistä tukea ammatillisissa opinnoissa, vaikka vammaisten henkilöiden oikeudet koulutukseen ja työhön on kirjattu lainsäädäntöön hyvin eri tavoin.

Tiivistelmä raportista:

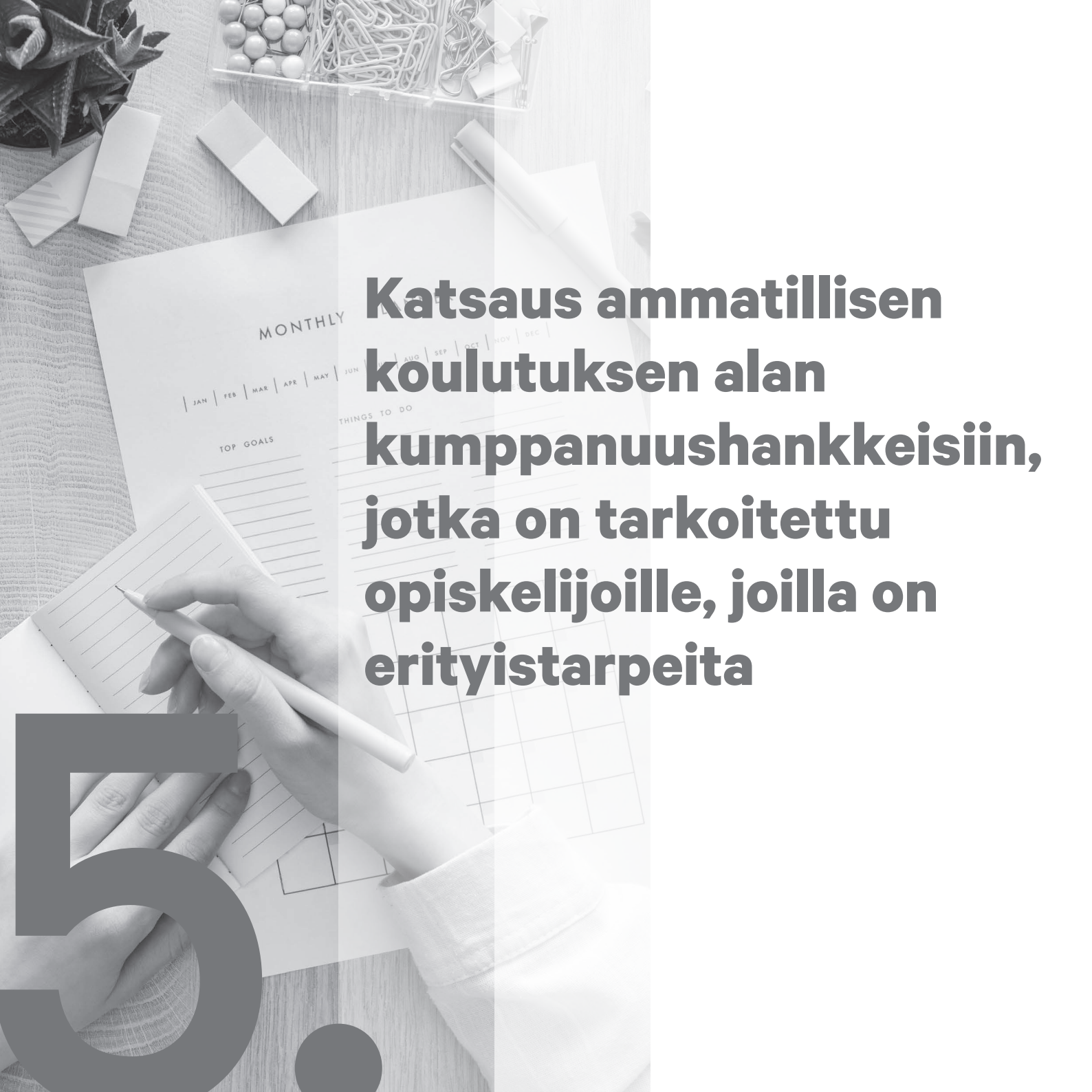
Suomalaisen koulutusjärjestelmän hyvät käytännöt ja keskeiset suositukset erityisen tuen järjestämiseksi teknisessä ammatillisessa koulutuksessa

Tässä raportissa on annettu paljon tietoa Suomen erityisen tuen järjestelmästä teknisessä ammatillisessa koulutuksessa sekä vertailevaa tietoa Espanjan, Italian ja Puolan erityisopetusjärjestelmistä.

Hankkeesta saatujen kokemusten ja teknisten ammattioppilaitosten vierailujen perusteella suositukset erityisen tuen järjestämiseksi teknisessä ammatillisessa koulutuksessa ovat seuraavat:

- 1.** Kuuntele opiskelijaa, hänen toiveitaan ja kiinnostuksen kohteitaan siitä, mitä hän odottaa koulutukselta, ja mitkä ovat hänen henkilökohtaiset tavoitteensa.
- 2.** Keskustele oppilaan kanssa tuen tarpeista ja suunnittele opetustasi sen mukaisesti.
- 3.** Tue opiskelijaa koko opintojen ajan selkeillä ohjeilla, käytä sellaisia viestintämenetelmiä, jotka tukevat opiskelijaa parhaiten.
- 4.** Käytä opetuksessa erityisiä apuvälineitä (visuaalisia, sensorisia jne.) ja erityisiä oppimisen tukivälineitä sen mukaan, mikä tukee oppilasta parhaiten.
- 5.** Arvioi opintojen edistymistä säännöllisesti ja muokkaa tarvittaessa osaamistavoitteita ja opetusta.
- 6.** Muista, että opiskelija oppii parhaiten tekemällä ja tuen ammatin harjoittamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- 7.** Esittele opiskelijalle sopivia ammatteja hänen valmistumisvaiheessaan ja järjestä vierailuja työpaikoille.

A black and white photograph of a desk. In the top left, there is a small potted plant. Next to it is a tray containing paper clips and pushpins. Below the tray are several sticky notes. In the center, a hand is holding a pen and writing on a lined notepad. To the right of the notepad is a calendar page with the word 'MONTHLY' at the top and months 'JAN' through 'DEC' listed. Below the calendar is a section titled 'TOP GOALS' with several horizontal lines for writing. To the right of the notepad is a grid paper with the text 'THINGS TO DO' at the top. The background is a light-colored wooden desk. The text is overlaid on the right side of the image.

**Katsaus ammatillisen
koulutuksen alan
kumppanuushankkeisiin,
jotka on tarkoitettu
opiskelijoille, joilla on
erityistarpeita**

Lopuksi esitämme yleiskatsauksen ammatillisen koulutuksen Erasmus+ -kumppanuushankkeisiin kuuluvista aloitteista, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti hankkeessamme analysoituihin kysymyksiin. Hankkeet on valittu Erasmus+ -hanketietokannasta, joka löytyy osoitteesta: [Hae | Erasmus+ \(europa.eu\)](#).

Käytimme yhteensä seuraavia hakuehtoja:

1. Avaintoimi 2: yhteistyökumppanuudet ja käytäntöjen vaihto
(tilintarkastustuomioistuin sai 33 050 tulosta – kumppanuushankkeet)
2. Avaintoimi 202: ammatillisen koulutuksen strategiset kumppanuushankkeet
(saatiin 3 173 tulosta)
3. Päätyneet hankkeet, joiden tulokset julkaistiin
(tuloksia saatiin 2 407)
4. Hankkeen toteutusaika rajattiin vuosiin 2021–2023
(tilintarkastustuomioistuin sai 131 tulosta)

Edellä mainitun avaimen mukaan suodatetuista hankkeista olemme valinneet ne, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti vammaisten opiskelijoiden valmistautumiseen osallistumaan liikkuvuuteen. Lopulta jäljellä oli 16 hanketta, joista taulukossa esitetään tärkeimmät tiedot kumppanuuksien kokoonpanosta ja saavutetuista tuloksista. Tilintarkastustuomioistuin suosittelee, että valittujen tulosten täytäntöönpano otetaan huomioon ammatillisen koulutuksen hankkeiden täytäntöönpanossa.

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2020-1-IT01-KA202-008419	PR.E.S.T.O. - PRomoting pEople diSabability Transnational mObility	2020-10-15–2023-04-14	Conorzio Ro.Ma. VIA FRANCESCO CORRERA 250, NAPOLI, Campania, IT	<ul style="list-style-type: none"> Associazione Italiana Persone Down ets-aps (IT) Cap Ulysse (FR) Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczności Wiejskiej Gminy, Przygodzice (PL) KANSAINVÄLINEN KONSULTOINTI- JA LIIKKUVUUSTOIMISTO SOCIEDAD DE RESPONSABILIDAD LIMITADA (ES) TEKNISEN JA AMMATILLISEN KOULUTUKSEN EUROOPPALAINEN FOORUMI (BE) Euroopan koulutus- ja oppimisinstituutti (EL) 	www.consozioroma.it	<ol style="list-style-type: none"> PR.E.S.T.O.-ohjeet. PR.E.S.T.O. -koulutuksen suunnittelu, sisältö ja materiaali. Sulautuvat liikkuvuushankkeet. PR.E.S.T.O. Video. Lyhytkestoinen yhteinen henkilöstökoulustapahtuma. 23 päivän liikkuvuusjakso 12 harjoittelijalle. 12 Oppimissopimus ja laatusitoumus allekirjoitettu.
2019-1-FR01-KA202-063047	TOTEUTA SE	2019-12-31–2022-06-29	Cap Ulysse 5, rue marengo, 33000 Bordeaux, Aquitaine, FR	<ul style="list-style-type: none"> ASSOCIACIO ALBA (ES) ENGIM PIEMONTE ASSOCIAZIONE (IT) KANSAINVÄLINEN KONSULTOINTI- JA LIIKKUVUUSTOIMISTO SOCIEDAD DE RESPONSABILIDAD LIMITADA (ES) EUROYOUTH Portugal (PT) FORTES Impresa Sociale Srl (IT) COMETA FORMAZIONE SOCIETA COOPERATIVA SOCIALE (IT) Solaris Foerderzentrum fuer Jugend und Umwelt gGmbH Sachsen (DE) 	http://www.capulyse.fr/en/project/make-it-happen/	<ol style="list-style-type: none"> Yksi uusi tekniikka vammaisten oppijoiden toimintaympäristöstä ja olemassa olevasta tuesta yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen pääsyssä ja ammatilliseen pääsyyn 5 Euroopan maassa: Ranskassa, Italiassa, Espanjassa, Saksassa ja Portugalissa. Yksi "luettelo", johon on koottu assosioituneiden kumppaneiden inspiroivia käytäntöjä, jotka kukin kumppani on valinnut TM:n aikana vierailleille ja joka sisältyy hyvien käytäntöjen luetteloon (Ranska, Italia, Espanja, Saksa ja Portugali). Yksi yhteistyökumppaneiden verkosto (yritykset, yhdistykset, koulutusorganisaatiot) tapasi valtioiden rajat ylittävissä kokouksissa tai hankkeen viestintä- ja edistämistöimien aikana.
2020-1-IT01-KA202-008596	InterCAT: Kiertotalouteen perustuvan ja esteettömän matkailun kansainvälinen tiimi	2020-12-01–2022-11-30	NEW HORIZONS VIA CASTELLO 13, 98079 TUSA, Sicilia, IT	<ul style="list-style-type: none"> Ekologisen tulevaisuuden koulutus (LV) Previform – laboratorio, koulutus, työterveys ja -turvallisuus, Lda (PT) FUNDACIÓN UNIVERSITAT JAUME I-EMPRESA (ES) ERGASIA EKPAIDEFTIKI ANONYMI ETAIRIA (EL) 	IntercatErasmus – IntercatErasmus	<ol style="list-style-type: none"> Ponte de Limassa Portugalissa CAT -henkilöstölle ja kouluttajille tarkoitettu 6-päiväinen koulutuskurssi, jossa ammatillisen koulutuksen kouluttajat ja ohjaajat voivat vaihtaa tietoja ja kokemuksia vertaiskoulutuksella parantaakseen työtaitojaan. Ammatillisen koulutuksen koulutusta ja parhaita käytäntöjä koskeva sanasto; tulos koulutuskurssista, jossa esiteltiin avainkäsitteet ja ehdotettiin työvälineitä niiden välittämiseksi tehokkaasti matkailualan työntekijöille ja opiskelijoille.

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2019-1-ES01-KA202-064279	Helppo lukea, helppo käyttää	2019-10-01–2022-07-31	FUNDACIÓN ASPANIAS BURGOS c/ Federico Olmeda 1-3 bajo, 09006 Burgos, Castilla y León, ES	<ul style="list-style-type: none"> • Kyproksen autistinen yhdistys (CY) • aCapo società cooperativa sociale integrata (IT) • IMS Research & Development Center (CY) • E-CODE (SK) • EUROPEAN GRANTS INTERNATIONAL ACADEMY SRL (IT) 	http://www.acceasyproject.eu	<ol style="list-style-type: none"> (1) Helppolukuinen tietokanta: Sisältää 410 kulttuuriperintöön liittyvää määritelmää, jotka yhdistys on kehittänyt ja jotka kehitysvammaiset henkilöt ja kulttuuriperinnön ammattilaiset ovat vahvistaneet. (2) Kulttuuriperintöalan ammattilaisille suunnattu käsikirja: Opas, jossa on käytännön neuvoja ja ohjeita, jotta kulttuuriperintö kaikissa ulottuvuuksissaan olisi kaikkien ihmisten saatavilla. (3) Kognitiivista saavutettavuutta koskeva koulutustoimi (MOOC): suunnattu kulttuuriperintöalan ammattilaisille ja perustuu käsikirjaan ja tietokantaan. Se tarjoaa ohjeita ja suosituksia kulttuuriperinnön saattamiseksi kehitysvammaisten saataville. (4) Vammaisten kanssa työskenteleville suunnattu koulutus (MOOC), jonka tavoitteena on sisällyttää perintö kehitysvammaisten vapaa-ajan, terapeuttisiin ja henkilökohtaisiin kehitysohjelmiin. (5) Hyvien käytäntöjen opas: Opas tarjoaa ammattilaisille mahdollisuuden nähdä esimerkkejä siitä, mitä eurooppalaiset museot ja kulttuurikohteet tekevät toivottaakseen kehitysvammaiset tervetulleiksi. (6) Kognitiivisiin erityistarpeisiin liittyvien saavutettavien palveluiden ammattilaisten eurooppalainen verkosto.
2019-1-FR01-KA202-063197	Media+: viestinnän ja kielen saatavuutta koskeva lähestymistapa	2019-09-01–2022-08-31	GROUPEMENT DES ASSOCIATIONS PARTENAIRES D ACTION SOCIALE BAT. D, 2EME ETAGE, 87 RUE DU MOLINEL, 59700 MARCQ EN BAROEUL, FR	<ul style="list-style-type: none"> • Liceul Tehnologic Special pentru Deficienti de Auz Cluj-Napoca (RO) • Habiliteringens resurscenter, Habilitering och Hälso, Stockholm (SE) • Centro Educativo Ponce de Leon - Asociación de Gestión Docente y Cultural (ES) • VERTAILEVAN TUTKIMUKSEN VERKOSTO EV (DE) • Université de Paris (FR) 	http://www.oiseau-mouche.org	<ol style="list-style-type: none"> (1) Raportti "AAC-lähestymistavan" mallintamisesta ja sen siirtämisestä: romaniaksi, espanjaksi ja ruotsiksi, sekä loppuraportti. (2) Sanasto, väline, jonka avulla voidaan kontekstualisoida hankkeen keskeiset määritelmät ja pääperiaatteet, joihin eri lähestymistavat perustuvat. (3) Ranskan osaamisketju vammaisten nuorten ja aikuisten kanssa työskenteleville ammattilaisille, joilla on erityisiä viestintätarpeita. (4) Raportti kielenkäyttöön ja puhutapoihin perustuvan lähestymistavan nuoriin kohdistuvien vaikutusten mittaamisesta: lähestymistapa, välineet ja niiden käyttöopas sekä arvioinnin tulokset. (5) Kaksi pedagogista kirjasta "kielellinen lähestymistapa" täydentämään kokoelmaa, joka sisälsi kaksi aikaisempaa kirjaa. (6) Raportti kuurojen ammattilaisten käytäntöjen vaihdosta ja suosituksia kuurojen ammattilaisten koulutuksen toteuttamiseksi. (7) Henkisen tuen levittämistä koskeva strategia on otettu käyttöön.

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2020-1-FR01- KA202-080287	Osallisuuden korostaminen kehittämällä keskinäistä apua ja solidaarisuutta Euroopassa	2020-11-01– –2022-10-31	ISSEC PIGIER (ADMINISTRATION AND ACCOUNTING TECHNICAL SCHOOL) Institut Spécialisé de Secrétariat et d'Etudes Comptables 8 rue Française d'Eaubonne, 31200 TOULOUSE, Midi-Pyrénées, FR	<ul style="list-style-type: none"> • COLEGIUL NATIONAL GHEORGHE LAZAR (RO) • ITE P.Savi (IT) • IES LLOIXA (ES) • Solski center Srečka Kosovela Sezana (SI) • COLEGIO PÚBLICO DE EDUCACIÓN ESPECIAL EL SOMNI (ES) 	https://vu.fr/a0Ga	Tämä projekti on toinen koulutyön muoto: se toimii ponnahduslautana lukuisille motivoiville avauksille ja muodostaa tutkittujen taitojen käytännölliset sovellukset. Tämä hanke on mahdollistanut vammaisten ja/tai erityisiä oppimisvaikeuksia omaavien opiskelijoiden osallistamisen, jotka joutuvat kielteisten asenteiden uhreiksi tai joiden vaikutet on jätetty huomiotta. Tämä projekti on ollut avaus erilaisuuden hyväksymiselle, ja hyödyttänyt kaikkia opiskelijoita. Koulutusyhteisöissä korostettiin tiettyjä puutteita vaikeuksissa olevien opiskelijoiden hoidossa ja tuessa. Pedagogiikan yksilöllistymisen vertailu eri maissa ja eri opiskelijajatoilla antoi hyvän pohjan käytäntöjemme kyseenalaistamiselle ja kehittämiselle. Kumppanit jakoivat innovatiivisia käytäntöjä ja mukautettuja pedagogisia työkaluja verkostossaan. Tämä hanke on moninkertaistanut ja monipuolistanut tapaamisia yhdistysten tai vammaisten kanssa, mikä on antanut niille mahdollisuuden lisätä tietoisuutta uuden yleisön keskuudessa ja pyytää vapaaehtoisia käytäntöjen kehittämiseksi.
2020-1-BE01- KA202-074992	Osallistava ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen ympäristö	2020-09-01– –2023-04-30	AAKKOSTEN MUODOSTUMINEN- RUE VICTOR OUDART 7, 1030 BRYSSSEL, BE	<ul style="list-style-type: none"> • Traumaattisia aivovammoja ja heidän perheitään tukeva yhdistys (PT) • FUNDACIÓN TUTELAR TREVOL DE LA COMUNIDAD VALENCIANA (ES) • INOVA+ - INNOVATION SERVICES, SA (PT) • INSTALOFI LEVANTE SL (ES), E.RI.FO. - Ente di Ricerca e Formazione(IT) • VIVA FEMINA (PL) • Profesionalna gimnaziya po turizam "D-r Vasil Beron" (BG) • CAPODARCO FORMAZIONE IMPRESA SOCIALE SRL (IT) 	http://www.activeterasmusplus.org	<p>(1) ACTI(n)VATE Multimedia Resource on kattava multimediatuote, joka koostuu verkkoalustasta ja sähköisestä kirjasta, joka sisältää hankkeen eri toiminnoista (työpajat, laboratoriot, haastattelut) kerätyt tulokset, joiden kautta vammaisilla käyttäjillä on ollut mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa ja ilmaista ongelmiaan ja joka tarjoaa hyödyllistä tietoa vammaisten kanssa työskenteleville yritysten ohjaajille tarkoitetun erityisen koulutusohjelman kehittämiseen.</p> <p>(2) MY COACH – Tutkimus ja Opetussuunnitelmaohjelma osallisuutta edistäville yritysvalmentajille on standardoitu koulutuspolku yrityksen valmentajille, joka tarjoaa heille joukon taitoja, joiden avulla he voivat edistää vammaisten itsenäisyyttä, viestintää ja integroitumista työpaikalla.</p> <p>(3) PARTICIPACTIN on PILOT BLENDED -toimintaohjelma, jonka avulla voidaan toteuttaa opetussuunnitelmaohjelman johdonmukainen kokeilu (IO2), johon osallistuu 10 kouluttajaa ja 20 vammaista henkilöä kustakin kumppanimaasta ja johon osallistuu yhteensä 60 kouluttajaa ja 120 käyttäjää.</p>

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
						(4) ACTINBOOK – Handbook for the recognition and validation of informaali ja non-formaali oppiminen, jonka vammaiset hankkivat WBL-ohjelmissa, sisältää ohjeita vammaisten WBL-ohjelmien puitteissa hankkiman arkioppimisen ja epävirallisen oppimisen tunnustamisesta ja validoinnista.
2020-1-NO01- KA202-076463	Neurodivergentti – Oppimistulosten optimointi nuorille aikuisille, joilla on diagnosoitu Aspergerin oireyhtymä ammatillisessa koulutuksessa, toiminnallisen koulutusohjelman avulla	2020-09-01– 2023-02-28	Godalenin lukio Østre ring 55, 4015 Stavanger, Rogaland, NO	<ul style="list-style-type: none"> KANSAINVÄLINEN KOULU SOTOGRADESSA, SL (ES) autismeforeningen i Norge (NO) HOEGSKOLAN KRISTIANSTAD (SE) AUTISME-EUROPE AISBL (BE) Riian 5. peruskoulu - kehityskeskus (LV) BILDUNGSDIREKTION FUER WIEN (AT) 	http://neurodivergent.eu	<p>(1) Koulutuspaketti kouluttajille ammatillisessa peruskoulutuksessa Aspergerin oireyhtymää sairastaville opiskelijoille.</p> <p>(2) Kehitettyjen materiaalien pilottitesti.</p> <p>(3) Käyttöopas Asperger-opiskelijoille.</p> <p>(4) Didaktiset ohjeet ja opetussuunnitelma.</p> <p>(5) Lyhytkestoinen liikkuvuus kouluttaa kouluttajien kurssin kouluttajille.</p>
2020-1-RO01- KA202-079877	Tasa-arvon tulevaisuus Euroopassa	2020-11-01– 2022-10-31	Yhdistys Euroopan sosiaalisen integraation keskus ACTA Sf.Apostol Andrei 81, 410333 Oradea, Luoteis, RO	<ul style="list-style-type: none"> Puolan taloudellisen kehityksen tukikeskusten säätiö OIC PUOLA, kotipaikka Lublin (PL) ACTION SYNERGY SA (EL) G.G. EUROSUCCESS CONSULTING LIMITED (CY) CO-LABORY (IT) 	http://equality-future.eu/	<p>(1) EFE Guidebook of Inclusion Good Practices - parhaiden käytäntöjen, aloitteiden ja strategioiden tutkimus.</p> <p>(2) Työpäiväpaketti - jaettu kolmeen osaan: - vastaanottaville organisaatioille - tukea organisaatioita, jotka tarjoavat työtä - tukihenkilöstölle - tukea työntekijöitä, jotka tarvitsevat teoreettisia ja käytännön välineitä todellisen ryhmätyön kehittämiseksi - vammaisille - integroituaan paremmin työpaikalle, erityisillä ja monialaisilla tiedoilla ja käyttövalmiilla käytännön teoreettisilla työkaluilla.</p> <p>(3) verkko-oppimislusta https://intro.actionelearning.eu/</p> <p>(4) Tieto- ja viestintätekniikan väline - tarvittavien taitojen tunnistaminen ja diagnosointi.https://efe-test.oic.lublin.pl/</p>

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2019-1-IT01-KA202-007790	Erityisopetusta saavien nuorten ammatillisen koulutuksen liikkuvuuden edistäminen	2019-10-01–2022-07-31	FORTES impresa sociale srl V.le G. Verdi, 64, 36100 Vicenza, Veneto, IT	<ul style="list-style-type: none"> North West Academy of English Limited Irlanti (IE) OSENGO (FR) SEMPER AVANTI (PL) Qualo training & mobility, s.r.o. (CZ) Institute Perspectives (BG) INNOGROWTH - Euroopan innovaatio- ja kasvuyhdistys (BG) FUNDACIÓN OBRA SOCIAL Y MONTE DEPIEDAD DE MADRID (ES) 	https://www.fortes.it	<ol style="list-style-type: none"> Eurooppalaisten järjestöjen välinen konsolidoitu tai vahvistettu yhteistyö kokemusten vaihdon avulla. Paikallisen kumppanuuden kehittäminen oppilaitosten, yritysten ja välittävien elinten välillä. Paikallisviranomaisten ja sidosryhmien tietoisuuden lisääminen sosiaalisesta osallisuudesta, syrjimättömyydestä ja heikommassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksista tavata.
2018-1-BG01-KA202-047863	Ammatillisen koulutuksen ohjaajien ja kouluttajien ammatillinen kehittäminen sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi työssäoppimisessa	2018-10-01–2021-01-31	Ammatillinen gimnaziya matkailun jälkeen “D-r Vasil Beron” Tzanko Tzerkovski 1, 5000 Veliko Tarnovo, Велико Търново (Veliko Tarnovo) BG	<ul style="list-style-type: none"> Centro San Viator (ES) TEKNISEN JA AMMATILLISEN KOULUTUKSEN EUROOPPALAINEN FOORUMI (BE) Scoala Profesionala Speciala Samus (RO) Hermes Corporation Ltd (MT) Reattiva – Regione Europa Attiva (IT) 	http://www.vet4all.org/	<ol style="list-style-type: none"> VET4ALL Didaktiset ohjeet vammaisten tai erityistarpeita omaavien opiskelijoiden parissa työskentelevän ammatillisen koulutuksen henkilöstön kouluttamiseksi. Se on tiivis esitys siitä, miten didaktinen prosessi olisi järjestettävä ja toteutettava käsiteltäessä vammaisia / erityistarpeita omaavia opiskelijoita. miten heitä voidaan tukea WBL-/harjoittelukokemuksen aikana jopa EU:n tasolla liikkuvuusohjelmissa. VET4ALL koulutusohjelma vammaisten tai erityistarpeita omaavien opiskelijoiden kanssa työskentelevän ammatillisen koulutuksen henkilöstön kouluttamiseksi. Se sisältää teoreettisen osan ja tarjoaa konkreettista osaamista kohderyhmälle, kun on kyse vammaisista / erityistarpeita omaavista opiskelijoista. VET4ALL yrityksen sisäinen Mentors Vademecum. Se on erittäin käytännöllinen työkalu, joka jaetaan kouluttajille/mentoreille vammaisten / erityistarpeita omaavien opiskelijoiden tukemiseksi heidän WBL-kokemuksensa aikana. Tuettu työllistyminen on käsikirjan painopiste. VET4ALL Liikkuvuus käsikirja vammaisten tai erityistarpeisten opiskelijoiden saattajille. Tämän tuotoksen tarkoituksena on tukea saattajia, yleensä opettajia.

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2018-1-FR01- KA202-048122	Eurooppalainen kumppanuusohjelma vammaisten harjoittelijoiden integroimiseksi paremmin elinikäiseen ammatilliseen koulutukseen	2018-09-01– 2021-02-28	GIP FORMATION CONTINUE ET INSERTION PROFESSION- NELLE DE L ACADEMIE DE CRETEIL 12 RUE GEORGES ENESCO, 94025 CRETEIL, Île de France, FR	<ul style="list-style-type: none"> Innova Sozialwerk e.V. (DE) CONFEDERACIÓN NACIONAL DECENTROS ESPECIALES DE EMPLEO (ES) GIP FORMATION CONTINUE ET INSERTION PROFESSIONNELLE (FR) GIP FCIP DE PARIS (FR) FOLKUNIVERSITETET STIFTELSEN VID LUNDSUNIVERSITET (SE) 	https://cafoc.forpro-creteil.org/	Joukko hyviä harjoituksia Ranskasta, Saksasta, Espanjasta ja Ruotsista.
2019-1-FI01- KA202-060766	Erityistarpeisten oppilaiden osallisuuden vahvistaminen positiivisen pedagogiikan avulla	2019-09-01– 2022-12-31	Suomen Diakoniaopisto SDO OYAlppikatu 2 a, 00530 Helsinki, Helsinki- Uusimaa, FI	<ul style="list-style-type: none"> Regensburgin hiippakunnan katolinen nuorten hyvinvointi e. V. (DE) LEAP Beausoleil (FR) 	www.sdo.fi	Tavoitteena oli lisätä kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kansainväliseen toimintaan. Suunniteltu määrä erityisten tuen tarpeiden diagnoosin saaneita opiskelijoita on osallistunut ensimmäistä kertaa ulkomaille (kolme opiskelijaa kustakin maasta kustakin organisaatiosta). Kyseessä oli pienimuotoinen hanke, joka toi henkilöstölle selvästi lisäarvoa tarjoamalla mahdollisuuksia vaihtaa hyviä positiivisia pedagogisia käytäntöjä ulkomaisten kumppaneiden kesken. Johtoryhmä oppi, miten erityisoppilaiden turvallinen matkustaminen järjestetään ja valitaan sitä varten oikeat tukihenkilöt. Kunkin organisaation opiskelijat osallistuivat erittäin aktiivisesti isännöidessään PICCIS-vieraita omassa organisaatiossaan. Tämä edisti selvästi opiskelijoiden hyvinvointia ja myönteistä minäkuvaa. Opintojen aikana saadut myönteiset kokemukset vähentävät koulupudokkaita ja edistävät työllistymistä. Henkilöstön osalta projektin tavoitteena oli juurruttaa positiivisen pedagogiikan menetelmät luontevaksi osaksi kumppanikorkeakoulujen arkea hankkeen päättymisen jälkeen. Hanke vastasi mukana olleiden organisaatioiden kehittämistarpeisiin ja siten vaikuttavuus yksilö- ja organisaatiotasolla on odotetusti positiivinen pedagogiikka jokapäiväisen opetuksen pohjana jokaisessa organisaatiossa.

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2019-1-ES01-KA202-064569	AMMATTIOPI-SKELIJAT INTO TECHNOLOGY COMPANIES: AMMATILLISEN KOULUTUKSEN opiskelijoiden liikkuvuusverkosto teknologia-alalla virtuaalisen ympäristön kautta, jossa on erityisiä materiaaleja kriittiseen ajatteluun	2019-09-01–2022-08-31	Ikasia Technologies s.l. c/ Zamora nº2 – bajo, 46100 Burjassot, Comunidad Valenciana, ES	<ul style="list-style-type: none"> 1. EPAGELMATIKO LYKEIO KATO ACHAIAS (EL) somatica, materiaalit ja ratkaisut Ida (PT) UNIVERSIDADE DO MINHO (PT) INSTITUTO DE EDUCACIÓN SECUNDARIA POLITÉCNICO (ES) CIFP Hesperides (ES) Smallcodes srl (IT) 	http://www.criticalthinking4vet.eu/EP2019/	<p>(1) ON YOUR SIDE, opetusohjelmisto, jonka avulla opiskelijat voivat kohdata työvoiman liikkuvuuden haasteet ja toteuttaa yhteistoiminnallista oppimista muiden E+-ohjelman opiskelijoiden kanssa kaikkialla Euroopassa. Se tarjoaa myös koulutus-, seuranta- ja tukivälineitä opiskelijoille, yhteys- ja seurantamekanismeja tutoreille sekä automaattisen ECVET-validointiprosessin.</p> <p>(2) HENKILÖKOHTAINEN DIGITAALINEN KURSSI TYÖVOIMAKOULUTUKSEEN TEKNOLOGIAKESKUKSESSA, joka on suunnattu ammatillisen koulutuksen opiskelijoille hankkimaan taitoja ja osaamista, joita tarvitaan teknologiayrityksiin osallistumiseen kriittisen ajattelun ja taitojen avulla, jotka edistävät heidän sosiaalista ja työelämään osallistumistaan.</p>
2019-1-DE02-KA202-006190	Sosiaalinen osallisuus ammatillisen koulutuksen liikkuvuuden avulla	2019-12-01–2022-05-31	Leipzigin kaupungin ammattikoulu-keskus 7 An der Querebreite 8, 04129 Leipzig, SACHSEN, DE	<ul style="list-style-type: none"> Rectorat de Lyon (FR) Associacio Programes Educatius Open Europe (ES) Lycée Professionnel Pierre Desgranges (FR) G.G. EUROSUCCESS CONSULTING LIMITED (CY) WISAMAR BILDUNGSGESELLSCHAFT GEMEINNUTZIGE GMBH (DE) 1. ERGASTIRIAKO KENTRO PATRAS (EL) 	https://vet.eu-mobility.eu	<p>(1) Opas opettajille / ammatillisen koulutuksen opettajille: Se sisältää tietoa kasvattajien ja vanhempien roolista, motiivintästrategioista, kulttuurienvälisestä oppimisesta ja tietenkin kansainvälisestä liikkuvuudesta.</p> <p>(2) Koulutusmoduuli Kulttuurienvälisyys: Koulutusohjelman ensimmäinen osa tarjoaa katsauksen kumppanimaiden Kyproksen, Espanjan, Ranskan, Kreikan ja Saksan kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Toinen osa tarjoaa opettajille ja kasvattajille kulttuurienvälisyyttä koskevaa koulutusta, jota voidaan hyödyntää valmistamaan oppilaita liikkuvuuteen, mutta myös vahvistamaan kulttuurisen monimuotoisuuden arvostusta kouluyhteisössä.</p> <p>(3) Verkkosovellus "Move in Europe": Verkkoalusta, joka valmistautuu usein esiintyviin koulutus- ja ammatillilanteisiin sähkö- ja sähkötekniikan sekä gastronomian/ateriapalvelujen alalla, myös teknisen kielen osalta. Jokaiselle alueelle ja kohdemaalle on videoita kansallisilla kielillä ja englanniksi, ja käännökset projektin kielillä. Lisäksi suunnittelimme sarjan tietokilpailuja kielelliseen ja kulttuuriseen valmistautumiseen.</p>

PROJEKTIN NUMERO	NIMIKE	TÄYTÄNTÖÖNPANOKAUSI	JOHTAJA	KUMPPANIT	VERKKOSIVUSTO	TULOKSET
2019-1-RO01-KA202-063844	OSALLISTAVA MATKAILUPALVELU	2019-11-01–2022-08-31	Sosiokulttuurinen yhdistys "Pyhä Johannes Kastaja" Berbesti Targu Gangulesti nr.303, 247030 Berbesti, Sud-Vest Oltenia, RO	<ul style="list-style-type: none"> • Novocasa Silla S.L. (ES) • EFTHYMIOS LYTSIKAS & SIA EE (EL) • CHAIDARIN JULKINEN AMMATILLINEN KOULUTUSLAITOS (EL) • S.C.Rafi si Gaby S.R.L (RO) 	https://inclusive-tourism-service.com/	<p>(1) Parannettu koulutus matkailualalla - lisäämme yhden uuden moduulin siitä, miten käsitellä asiakkaita, joilla on erityistarpeita.</p> <p>(2) Käyttöohje hotellin työntekijöille - Kuinka käsitellä asiakkaita, joilla on erityistarpeita.</p> <p>(3) Koulutukseen osallistuneiden online-päiväkirja.</p>

LITERATURE

LUKU 1

Mitä sinun pitäisi tietää vammaisuudesta

(Dobre Kadry. Tutkimus- ja koulutuskeskus, Puola)

1. European Commission Eurostat. Activity limitations due to Health Problems. Available online: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/prod-ucts-eurostat-news/-/ddn-20191128-1>.
2. European Commission Eurostat. Self-Perceived Long-Standing Limitations in Usual Activities due to Health Problem by Sex, Age and Labour Status. Available online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_06/default/table?lang=en
3. Hofstede G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. Onl Read Psych Cult 2011; 2, 1.
4. Hofstede GH, Hofstede GJ and Minkov M. Cultures and organizations: Software of the mind. Intercultural cooperation and its importance for survival. 3rd ed. New York: McGraw-Hill, 2010.
5. The World Bank Group. Disability Inclusion. Available online: <https://www.worldbank.org/en/topic/disability>.
6. World Health Organization. 10 Facts on Disability. Available online: <https://www.who.int/features/factfiles/disability/en/>
7. United Nations. Building Back Better: Toward a Disability-Inclusive, Accessible and Sustainable Post COVID-19World. Available online: _
8. People with disability – a guide for co-workers. Project ESF Go4Diversity. Copyright Dobre Kadry. Research and Training Centre Ltd. Wrocław 2021.
9. Osoby z niepełnosprawnością w pracy. Niepełnosprawność to tylko jeden z aspektów normalnego życia. Project ESF Go4Diversity. Copyright Dobre Kadry. Research and Training Centre Ltd. Wrocław 2019.

LUKU 2

Vammaisten opiskelijoiden valmistaminen kansainväliseen liikkuvuuteen

(Association Mundus, Espanja)

1. Agence Erasmus+ France Jeunesse & Sport. BEYOND DISABILITIES EUROPEAN MOBILITY FOR ALL! https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3652/Guide_Erasmusplus_Mobility_Disability_EN.pdf
2. OSALLISTAVA LIIKKUVUUSLIITTO. Suositukset Erasmus-ohjelman 2021–2027 osallistavuuden lisäämiseksi: <https://epfime.inclusivemobility.eu/ima/booklet>
3. Vammaisten opiskelijoiden liikkuvuusohjelmista osallistavampia
4. Lorraine Gallagher, Dara Ryder (2020) Osallistava liikkuvuus – ohjeet korkeakouluille: https://www.siho.be/sites/default/files/making_mobility_programmes_more_inclusive_for_students_with_disabilities.pdf
5. OSALLISTAVA LIIKKUVUUS: ERITYISTARPEITA OMAAVIEN OPISKELIJOIDEN TUKEMINEN EU:N TASOLLA: <https://mob4all.ulysses.eu/wp-content/uploads/sites/3/2022/02/MOB4ALL-GLOBAL-REPORT.pdf>

LUKU 3

Avustavien henkilöiden valmentaminen kansainväliseen liikkuvuuteen

(Koulutus-, työllisyys- ja liikkuvuusinstituutti, Italia)

1. TAUTIEN TORJUNNAN JA EHKÄISYN KESKUKSET
[https://www.cdc.gov/ncbddd/disabilityandhealth/disability.html#:~:text=What%20is%20disability%3F,around%20them%20\(Cosallistuminen%20rajoitukset\)](https://www.cdc.gov/ncbddd/disabilityandhealth/disability.html#:~:text=What%20is%20disability%3F,around%20them%20(Cosallistuminen%20rajoitukset))
2. MAAILMAN TERVEYSJÄRJESTÖ
<https://www.who.int/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health>
3. YKSIN TÖISSÄ
<https://site.unibo.it/almaengage/it/progetti/omo-on-my-own-at-work>
4. ALL INCLUSIVE -KOULUN
<https://allinclusiveschool.eu/>
5. VAIHDETTAVUUS
<https://exchangeability.eu/>
6. VAMMAISTEN KANSAINVÄLINEN LIIKKUVUUS
<https://mobility-with-disabilities.org/>
7. VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN LIIKKUVUUSOHJELMISTA OSALLISTAVAMPIA
https://epfime.inclusivemobility.eu/docs/Website_Booklet_Inclusive_MobilityTAGS.pdf

LUKU 4

Ammatillisen koulutuksen tuki vammaisille

(XAMK, Suomi)

1. Eriksson, Susan (2017): Palvelujärjestelmän ammattilaisten käsitykset oppimisvaikeuksista ja erityisen tuen tarpeesta nuorten siirtymävaiheissa koulutuksesta työelämään. Teoksessa Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. (toim.): Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. 79–101.
2. Eriksson, Susan, Teittinen, Antti & Klem, Simo (2017): *Oikeisiin töihin oppimisvaikeuksista huolimatta – yksilökeskeisen työnhakuvalmennuksen kokeilu Etelä-Savossa*. Xamk kehittää 33, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, URN:ISBN:978-952-344-064-7
3. Finlex, 2022. Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017: 531. Annettu 11.8.2017. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>
4. Goman, Jani; Hievanen; Raisa; Kiesi, Johanna; Huhtanen, Mari; Vuojus, Taneli; Eskola, Seija; Karvonen, Seija; Kullas-Norrgård, Kristina; Lahtinen, Tuomo; Anneli Majanen, Anneli & Ristolainen, Jaakko (2021): Erityinen tuki voimavaraksi – arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus: Julkaisuja 17: 2021.
5. <https://karvi.fi/en/vocational-education/thematic-system-evaluations/the-provision-of-special-support-in-vocational-education-and-training/>

6. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/12/KARVI_1721.pdf
7. Hirvonen, Maija, Ladonlahti, Tarja & Pirttimaa, Raija (2009) 'Ammatillisesta erityisopetuksesta tuettuun ammattiin opiskeluun – näkökulmia ammatillisen erityisopetuksen ja koulutuksen kehittämiseen. *Kasvatus*, 40 (2), pp. 158–67.
8. Hirvonen, Maija (2010): Ammatillisesta koulutuksesta avoimiin oppimisympäristöihin: ammatillinen erityisopetus muutoksessa. *Lehti erityisopetustarpeiden tutkimuksesta* 11 (2): 141-148.
9. Niemi, Anna-Maija & Mietola, Reetta (2023): Exclusively included? Finland 's Inclusion Success Story and Hidden Dual System of Main-stream and Special Needs Education. Teoksessa: Thrupp, M., Seppänen, P., Kauko, J., Kosunen, S. (toim) Finland's Famous Education System. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-8241-5_26
10. Pirttimaa, Raija & Hirvonen, Maija (2014): From Special Tasks to Extensive Roles: The Changing Face of Special Needs Teachers in Finnish Vocational Further Education. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 16 (4). DOI:10.1111/1471-3802.12078
11. Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppimisen tuki [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-1617. 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.8.2022].
12. http://www.stat.fi/til/erop/2020/erop_2020_2021-06-08_tie_001_en.html
13. https://www.stat.fi/til/erop/2020/erop_2020_2021-06-08_en.pdf

Euroopan unionin rahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat kuitenkin vain laatijan tai laatijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä, eivätkä ne välttämättä edusta Euroopan unionin tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) näkemyksiä ja mielipiteitä. Euroopan unionia tai EACEAa ei voida pitää niistä vastuussa.

Co-funded by
the European Union

Zespół Szkół
Ponadpodstawowych
w Bystrzycy Kłodzkiej
ul. Juliusza Słowackiego 4,
57-500 Bystrzyca Kłodzka
Puola

<https://www.zspbystrzyca.com.pl/>

Dobre Kadry. Centrum
badawczo-szkoleniowe
Sp. z o.o.
ul. Jęczyńska 10/1
53-507 Wrocław
Puola

<https://dobrekadry.pl/>

Asociación Mundus
Paseo Pamplona 15,
50004 Zaragoza
Tlf: +34 651891367
Espanja

<https://mundusgroup.com/>

Institute for Training,
Employability
and Learning Mobility
Via Emilia Ponente, 129,
40133, Bologna
Italia

<https://www.ifom.info>

South Eastern Finland
University
of Applied Sciences
Patteristonkatu 3D
50101 Mikkeli
Suomi

<https://www.xamk.fi/en>